

СВІТ ДИТИНИ

ЧИСЛО 10.

ЖОВТЕНЬ 1927.

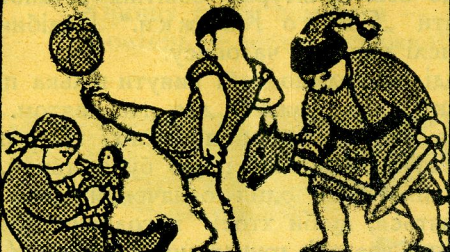
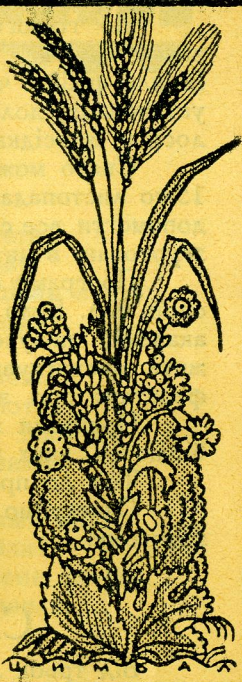
РІК VIII.

ЗМІСТ:

1. Жовтень	289
2. Приятелі книжки	290
3. Осінь	291
4. Як птиці відлітають	292
5. Як повстала книжка?	293
6. Осінню порою на селі	294
7. Одна сумна історія	295
8. Не йди на нас, хмаро!	297
9. Іменини Ромця	298
10. Як Маруся присипляла міся- ченька	303
11. Історія пера	305
12. Осінь	307
13. Малий медведик	308
14. Івась бібліотекар	310
15. Над Прутом у лузі	311
16. Розмова з пташкою	313
17. Звідки береться кусень хліба?	314
18. Пчоло	315
19. Які є заняття людей?	316
20. Курка	317
21. Зів'яне кожний вінок	318
22. Де срібнолентий Сян гливе	318
23. Загадки	319
24. Розв'язки загадок з ч. 7.	320

Ціна 1 зл.

Свято Книжки.

Наближається місяць жовтень. Згідно з ухвалою Загального Збору Матірнього Товариства „Просвіта“, призначений він на відсвяткування: „Свята Книжки“ — свята української культури.

Про значіння цього свята, ціль і завдання, а з окрема про значіння й вагу книжки в життю кожної одиниці, кожного народу, друкують цілий ряд статей у часописі: „Народня Просвіта“, а також і в других часописах. Тож зайвим було би переконувати громадянство, а в першій мірі освітні й кооперативні установи, про потребу святкування „Свята Книжки“ та закріплення їх до виконання так важного завдання культурно-виховного значіння.

Свято це змагає до зацікавлення нас всіх книжкою; хоче викликати в нас любов до неї, як до чинника, який має двигнути культуру, а далі піднести й скріпити матеріальну основу народнього життя. Бо книжка допоможе здобути й закріпити кращу майбутність.

До гідного й величавого відсвяткування „Свята Книжки“ зазиває Матірнє Товариство „Просвіта“ всі освітні установи в краю. Виділи філій і читалень у краю, в порозумінню з кооперативними usernames, доложать усіх старань і енергії, щоби це свято відбулося в їх осідках, по можности найкраще й з користю для громадян.

Свято можна улаштовувати на протязі часу від 1-го жовтня до 15-го листопада. В зорганізованню й переведенню свята обовязане допомогти все свідоме й ідейне громадянство, а в першу чергу ті, які згуртовані в читальнях.

Програму свята установлять Виділи на місцях, відповідно до своїх сил. Було би вказане, щоби в осідках філій відбулися святочні академії, получені з виставкою книжок. В осідках читалень належить відсвяткувати свято: концертом, виставою „Учитель“, або рефератами про значіння книжки.

Прибутки з свят належить обертати на побільшення власних бібліотек, яких завданням вчити й виховувати.

Тож до праці!

Святкуймо свято книжки і йдім разом з нею на стрічу сонцю золотому!

Головний Виділ Т-ва „Просвіта.“

Свято Книжки в Читальни.

Від трьох літ виходить від Товариства „Просвіта“ зазив до філій, читалень і до всіх культурно-освітніх установ, щоби в місяці жовтні влаштовувати „Свято Книжки.“ Подібний зазив подаємо й у нинішньому числі нашого часопису.

При цій нагоді позволимо собі кинути кілька практичних порад та вказівок у звязку з цим важним для нас святом.

Перш усього треба зовсім поважно віднестися до зазиву й свято відбути. Найпростіший спосіб буде такий, що Виділ читальні ухвалить скликати на один означений день сходини членів читальні й постарається, щоби хтось виголосив реферат про вагу й значіння книжки та взагалі друкованого слова. У зазиві Товариства „Просвіта“ вказані деякі матеріали, що є потрібні для виготов-

СВІТ ДИТИНИ

Жовтень.

Пташки відлетіли —
Тихо й пусто всюди,
З піль уже увесь прибуток
Позбирали люди.

Прийде довгий вечір —
Щож мені почати?
Лекцію вже добре вмію —
Та не хочу спати!

Ах, добре, що в жовтні
Той звичай святкують:
Що батьки маленьким дітям,
Книжечки купують.

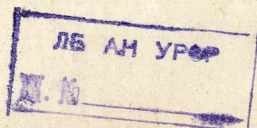
Як візьмеш читати
Книжечку цікаву,
Маєш з нею цілий вечір
Прегарну забаву!

Батько мій і ненька
Тее добре знають,
І для того мені завжди
Книжечки старають.

Певне й вам вже нині
Книжечку купили?
А як ні, то певне хочуть,
Щоб ви попросили...

Попросіть гарненько,
Не бійтесь ні кришки:
„Прошу татка памятати —
Жовтень — місяць книжки!“

Ю. Ш.

Приятелі книжки.

Івась і Василько, два добрі приятелі, ходили разом до школи в містечку С. Разом сиділи в одній лавці, разом училися і бавилися по науці, бо були сусідами. Тільки, що Івась був поважний і спокійний та охочий до книжки, а Василько непосидючий тай не дуже пильний. Зараз по обіді втікав собі над річку, де бавився з хлопцями, навіть не зі школярами, до темного вечера. А коли й мамця чи татко задержали його в хаті, щоби вчився лекції, він все найшов собі якусь забаву в дома, а до книжки не заглянув. Аж коли учитель зганив його за недбальство, він примушував себе здебільша вивчити лекцію на другий день. Та проте, щоби по вивченню лекції прочитати яку цікаву книжечку або «Світик», не було мови. Він не любив книжки!

Нераз прибігав до Івася, щоби втягнути його до забави, та все заставляв його при науці або при читанню цікавої книжки. Та ніколи не вдалося Івасеві намовити Василька до книжки. Аж один вчинок перемінив його до непізнання.

Одної неділі — а було то дня 2 жовтня — прибіг Василь до Івася тай каже:

— Ну, нині певне підеш, Івасю, зі мною над ріку! Неділя, вільне від науки, день погідний, забавимось цілий день. І скупаємось в річці!

— Ні, Васильку, — відповів Івась, — нині в нас уряджують »Свято книжки«. Треба піти о 10 год. до »Читальні«; там буде відчит і деклямація тай будуть виставлені цікаві книжечки. Можна буде не одну гарну книжечку купити по знижених цінах. Ходи зі мною, — а я по полудни можливо, що піду з тобою на прогулку.

Василько дався цим разом намовити і пішов з Івасем до читальні. Почалося свято. Пан учитель дуже гарно говорив про книжку: як вона навчає людей добра, і все на добро виходить тим, що її читають. При кінці промови візвав усіх присутних, щоби нині, в день »Свята книжки«, кождий купив собі бодай одну з тих, що виложені ось тут рядочком на столі.

Потім співав хор і деклямував один хлопчик і одна дівчинка. Коли свято скінчилося, присутні стали переглядати книжки на столі і купувати по дві, по три. Івась також купив собі за свої заощаджені гроші одну гарну книжечку з образками: »Лис Микита« Івана Франка.

— А ти не купиш собі книжки? — запитав він Василька.

— Ні! Я справді маю гроші, але треба буде на пополудневий прохід. Мушу купити собі цукорків і чоколяду...

Оба хлопці пішли до дому на обід, а зараз по обіді прибіг Василько до Івася.

— Вже йдемо?

— Ні, Васильку, я не піду і раджу тобі не йти. Ось, бачиш, збирається на бурю, — може нас захопити за містом, то родичі будуть журитися. Лишися краще в мене, будемо читати ту книжку, що я нині купив, — а потім будемо розв'язувати загадки зі «Світа Дитини».

Не подобалася Василькови така рада. Він сказав:

— Як ти не йдеш, то я піду сам!

Він попрощався з Івасем і побіг за місто, над ріку.

Там прилучився до хлопців, що грали в копаного мяча, а потім зігрітий розібрався і кинувся у воду купатися. Зараз узяли його дрозди, та Василько не зважав на це і купався довго; аж тут надсунули хмари, стало блискати і греміти — і заки Василько вийшов з води, то пустилася така злива, що і він і його одяг на березі промок зовсім, начеби вимок у воді.

Ледво вбрався Василько у мокре одіння і приплентався серед дощу до дому, так зараз положився до ліжка.

Другого дня Василька не було в школі, а Івась, прочуваючи щось недоброго, побіг зі школи просто до нього. Якраз застав Василька в ліжку, а біля нього сидів лікар.

— Що тобі, Васильку? — запитав Івась зі страхом.

— Тс! Не говори — бо Василькови не вільно говорити! Він хорий, перестудився вчора на прогульці і мусить довго лежати в ліжку — відповів лікар.

Івась постояв ще трохи, глядячи на хорого приятеля. А як побачив його вимарніле личко і плачучу матір біля нього, тоді і сам заплакав тай пішов до дому.

Василько хорував два місяці. Аж перед Різдвом прийшов до школи, худий, марний і блідий.

Привитався з Івасем і сумно сказав:

— Шкода, Івасю, що я тебе не послухав у той день «Свята книжки»! Не бувби я хорий і такий бідний нині! Та вже тепер буду тебе слухати. Прийди нині по обіді до мене зі своєю книжкою, будемо оба читати..

Івась дуже втішився, що Василько так нарозумився і від тепер стали вони оба найкращими товаришами, бо і Василько полюбив науку і книжку.

Ю.

Осінь.

Осінь, осінь! Лист жовтіє, часто дрібний дощик сіє.

Веде осінь сиві хмари, але за те дає дари:

Грушок, сливок цілі міхи — повно гамору і втіхи;

Діти бігають по полі — печуть собі бараболі.

Марійка Підгірянка.

Германов.

Як птиці відлітають.

Чиїм щебетанням, чиїми дзвінками
Лунає небесний зеніт?
Птички — ластівятка пращаються з нами
І шлють нам останний привіт.

Мов стріли ті бистрі, мов іскри мінливі,
Закрили весь звід золотий,
Купаються в сяйві, веселі, щасливі
І шепчуть ось так до людей:

— „Прощайте нам, любі, і будьте здорові,
Зима не така вам страшна, —
Та нас вже лякають ті хмари снігові,
Що вкрили цілі небеса...

В вас холод зимою, а голод весною,
Дрімають завмерлі луги,
Не ждять нас скорійше, аж як за горою
Розтають леди і сніги.

Ми линею на південь, в далекі країни,
Де ясні завжди небеса,
Там світла не вкриють холоднії тіни,
Там вічно зелені поля.

Від вас відлітаєм, та часто з тугою
Згадаєм про вас в чужині...
То-ж ви не забудьте й про нас між собою,
Ми вернем до вас на весні!“

Переклав: Ю.

Як повсталала книжка?

— Івасю, не нищ свої книжки! Івасю, не загинай карток! Івасю, не ломи окладинки. Ти певне не знаєш, скільки труду треба покласти на те, щоби ти дістав у руки гарну, новеньку книжку...

Отак упоминала заєдно мати свого сінка Івася, ученика 3-ої класи, вселюдної школи.

— Овва! — відповідав Івась — це книжка не дорога! За кілька золотих тай є нова, велика книжка!

— Так? Але подумай скільки то людей мусіло на те працювати, щоби з друку вийшла нова книжка. Ти вже читав у „Світику“, як Українці навчилися грамоти і як винайдено в Німеччині друк та як повсталала перша книжка друкована, бо перед тим книжки переписували. Аж як Німець, Іван Гутенберг, п'ятьсот літ тому, винайшов спосіб, як друкувати книжки, відтоді книжок стало більше. Вони зробилися дешевші, бо з одних черенок (оловяних букв) можна відбивати тисячі книжок. — Тоді й між нашим народом почали ширитися книжки до науки й до читання. Але послухай, скільки праці треба до того, щоби нині повсталала нова книжка.

— Добре, мамцю, я дуже цікавий, прошу мені це розказати!

— Отже уважай! Передусім до друкування книжки треба паперу і друкарської фарби.

Папір виробляють у фабриках — папірнях. Давніше вироблювано папір лише зі шматок, які збирано на смітниках. Їх варено на папку, білено, прасовано, гладжено і складано в аркуші. Тепер виробляють його ще й з дерева і з соломи. Цей папір дуже легенький. Він до писання не придатний, лише до друку.

Фарбу виробляють також в окремих фабриках і вона мусить бути добра, щоби не розмазувалася.

Образки до книжок, які рисує маляр, витинаються знову з дерева й на дереві. Є це т. зв. „дереворити“. Їх зладження дуже дороге. Тепер роблять образки до книжок, або т. зв. „друкарські кліші“, на цинку або на міді, при помочи репродукційного апарату. Кождий образок вимагає також багато праці кількох людей.

Колиж уже маємо готовий папір, образки, фарбу і черенки, то ще не все. Вперед, заки друкувати, треба мати що друкувати. Хтось мусить написати оповідання, чи віршик, чи наукову статтю. Але це кождий не потрафить. Пишуть лише талановиті люди: письменники, поети, учені. Мусять писати гарно, розумно і ясно, щоби кождий зрозумів, о що ходить. Найтяжче писати для малих дітей, так, щоби вони з того мали науку і приємність. Від автора, який написав щобудь до друку, купує книгар, або видавець, або редактор його твір і дає до друкарні чітко переписаний на машині. В друкарні складач складає черенками цілий твір, машиніст відбиває його на друкарській машині. Потім задруковані аркуші дається до переплетні, де переплітають їх у книжки. З переплетні йдуть книжки до книгарні, а там вже люди їх купують.

Коли до того ще вчислили би ми всіх людей, що працюють над виробом паперу, черенок, фарби, друкарських машин і т. п., то певно показалося би, що кілька соток людей працює коло того, щоби в твоїх руках опинилася гарна, нова, чиста книжечка з образками! Шануй же ту книжку, коли знаєш, скільки коло неї треба працювати!

— Добре, матусю! Тепер я вже буду краще обходитися зі своїми книжками, які коштують стільки людської праці.

Осінню порою на селі.

Осінню порою
Берізка золотиста
Інеєм — не росю —
Вкрашає своє листя.

Осінню порою
Цвіт ліса не вкрашає,
З калини над водою
Все листя опадає.

Осінню порою
Сумує ясна днина,
Срібlistими нитками
Снується павутина.

Холодними ранками
Заходить гай імлю,
Чогось так сумно й тихо
Осінню порою...

Ми тій осінній порі
Ніяк не піддаваймось,
Все будьмо бодрі й смілі,
До праці забираймось!

І най з сердець діточих
Веселість не зникає,
Веселість нас до праці,
До труду загірає!

Берім мотики в руки,
Спочили вже до волі, —
В городі вже доспіли
Рядами бараболі.

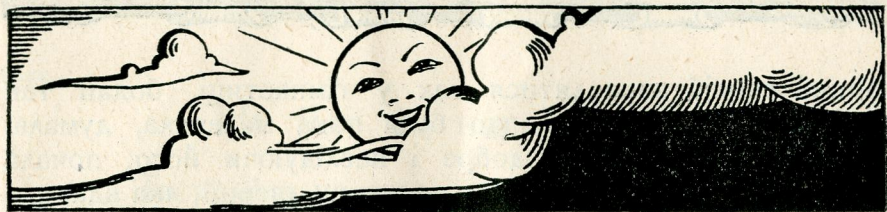
Скопаєм бараболюку
Тай зітнем капусту,
Як всі працюють пильно,
Часу не гаймо пусто.

Потсму ще зірвемо
Усі з города мачки,
І гарбузів звеземо
Домів з чотири тачки.

За те в зимі достаток
Буде в нас у коморі,
І не голодна буде
Худібка у оборі.

Буде при чому сісти,
По труді відпочати,
Буде і нам що їсти,
І вбогому подати.

За: Я. П. — Ю. К.

Одна сумна історія.

Левцьови дуже не подобалися сумні історії. Коли місс Пір або мама оповідали йому, що один хлопчик скочив і зробив собі щось злого, він говорив: „Не оповідай мені більше цієї історії, бо вона дуже сумна.“

— Але один раз сам Левцьо вчинив сумну історію. І ось як це сталося.

Левцьо гімнастикувався, але не на драбині, або на поручах, як повинен був робити, лише на дверях о двох крилах. Відчиняв половину дверей, чіпався за клямку з одної сторони і з другої, підносив коліна і гойдався, відчиняючи й замикаючи половину дверей. Не був це

гарний спосіб вправлятися так у гімнастиці, бодай так мені здається. Але Лія, що була така маленька, думала, що Левцьо робить усе добре і наслідуючи його, почала замикати й відчиняти другу половину дверей, яка вдарила Левця по голові. Левця заболіло це. Він розлютився і забувши про те, що діти не повинні битися між собою та що хлопчик не сміє ніколи бити дівчинку, вдарив Лію кулаком по голові.

Чи це не дуже сумна пригода?

Мама накричала на Левця і сказала йому, що чемний хлопчик не повинен робити щось подібного. Левцьо побіг сховатися в кутик, як робив звичайно тоді, коли був нечемний. Пішов туди спустивши ніс. Сидів довго в кутику, так довго, що Лія заскучала за ним і підійшла ближше до нього. Лія ніколи не плакала, коли Левцьо вдарив її та зараз таки зачинала бавитися з ним. Вона завсігди так бажала добра для свого братчика, що без нього не бавилася. Тому прийшла до нього й тепер близьенько тай спитала:

— Чи Левцьо вже добрий?

— Але Левцьо все більше обертався від сторони муру і його бурмотіння тревало ще довго. Тоді мама сказала Лії, щоби вона поцілувала братчика і витягнула його з кутика; та Левцьо не хотів рушитися з місця і не прийняв поцілунка сестрички.

Чи не дуже сумна ця історія?

Місс Пір узяла тоді Лію на коліна й оповіла їй історію про одного злого хлопчика, що бив свою сестричку і не хотів від неї навіть поцілунка. Поволеньки обернув Левцьо голову, вийшов із кутика, поцілував Лію, почав бавитися з нею і бавився далі дуже весело. Таким чином сумна історія закінчилася весело.

Не йди на нас, хмаро!

Ти не йди на нас, хмаро гремуча!
Стрівай! — Не туди тобі дорога,
Нам страшні твої громи і туча,
А на серця паде нам тривога.

Ти, мов плахта, закрила блакити
І гора потемніла й долина —
Все дрожить: метелики і цвіти,
А найбільше — маленька дитина.

Ти страшна, ти надута потворо!
Вже мечуть блискавки твої очі —
О! Як скоро летиш ти, як скоро,
Вже день ясний рівняється ночі.

Хижий вітер валить деревину,
Несе пилом й стрясє збіжам;
Не мине він і нашу хатину,
Ми трівожно припали до мами.

Грім за громом реве понад нами,
Дощ плюскоче і град в шибки дзвонити
Трясе вихор хатними углами,
Вже і мама нас не оборонить!

Аж до Бозі ми очі звернули —
Бозя дітям всегда помагає;
Бозя скаже, щоб вітри не дули,
Бозя хмару назад наvertsє.

Бозя любить, як моляться діти,
Відvertsє від нас кожне лихо;
Як прикаже — не будеш греміти,
Й розплинешся лагідно та тихо...

Іменини Ромця.

Ромцьо, дуже чемний і пильний хлопець. Тому, як прийшли його іменини, дали йому родичі в дарунку кілька цікавих книжечок тай дозволили йому запросити собі кількох товаришів у гості. Прийшов Тарасик, три Івасі, два Славці, Данилко, Влодко, Данко і Петрусь. А що в Ромця були дві сестрички, Оля і Софійка, то Тарасик привів свою сестру Наталку, а Данилко — Лесю і Яринку.

По підвечірку каже мама до Ромця:

— А тепер ти, Ромцю, як господар, мусиш своїх гостей гарно забавити, щоби не нудилися!

Ромцєви не треба було цього двічі казати. А що був він хлопець розумний і дотепний, скликав своїх маленьких гостей і сказав:

— Любі гості! На дворі слота, мусимо забавлятися в хаті. Я вже видумав для нас першу забаву, а по ній кожде з вас видумає иншу.

Гості посідали, зацікавлені, яка то забава — а Ромцьо каже:

Моя забава така. Кождий хлопчик і кожда дівчинка вибере собі когось зі славних людей, після свого імени і скаже, що знає про нього. То буде: Забава в історію. Добре?

— Добре! Добре! — загомоніли діти.

— А буде так — продовжав Ромцьо — що хто відразу видумає таку славу людину свого імени, той дістане чотири волоські оріхи, а хто ні, той нічого.

— Добре! Згода! — закликали хлопці, а дівчатка стали між собою боязливо шептати, лякаючись, що не попишуться так як хлопці.

— Отже зачинаймо! Хто зачинає? — спитав Ромцьо.

— Ти, ти! — закликали всі. — Дай нам добрий приклад.

— Отже згода! — сказав Ромцьо. Я зачинаю!

І подумавши трохи, відкашельнув і почав говорити поважним і строгим тоном:

— Я є Роман Мстиславич, князь галицький, який приборкав галицьких бояр, завів у державі лад і порядок.

Я був дуже хоробрий вояка, так, що всі сусіди мене боялися і України не зачіпали. Навіть папа римський прислав мені був корону, але я її не хотів прийняти. На жаль я згинув з рук посіпак, що їх наслав мій сусід, польський князь, Лешко Білий і які вбили мене 1205 р. під Завихостом, коли я вертав до Галича з походу, в якому я власне тому самому Лешкові помагав відібрати від його ворогів місто Краків.

— Ха-ха-ха! — Розсміялася сестра Оля. То тебе, Ромцю, вже нема! Тебе вбили під Завихостом перед 700 роками!

— Тільки без жартів! — заговорив поважно Ромцю. Це є поважна забава, а не смішки! Чи всі зрозуміли гру?

— Всі, всі!

— Ну, то далі! Тарасе, твоя черга!

Тарасик зарум'янівся і усміхаючись сказав:

— Я є найбільший поет України, Тарас Шевченко. Я вродився 1814 р. як син кріпака; довго бідував у кріпацтві, аж доки мене добрі люди, бачучи мій талант, не викупили з неволі від діди́ча Енгельгардта. Від 1848 до 1858 р. був я на заслання́ в Оренбурський кріпости, а вернувши з неволі, жив ще три роки і вмер 1861 р. Мене поховали на горі під Каневом, над Дніпром. Я написав багато прекрасних поем, які зібрані в книжці, звісній всім Українцям, під назвою: „Кобзар“. Я закликав усіх братів-Українців любити Неньку-Україну.

— Дуже гарно! — сказав Ромцю. А тепер ти, Олю! Хто ти є?

Оля, сестра Тарасика, довго надумувалася, а вкінці почала несміло:

— Я є — я є Ольга, українська княгиня, що люто пімстила смерть свого мужа Ігоря, якого вбили Деревляне. Вона... вона...

— Не „вона“! — перебив її Ромцю — але, ти; прецінь то ти є тепер тою княгинею.

— Як я нею є, коли я нею не є? — запитала Оля.

— Алеж то забава! Це для того, щоби цікавіше виглядало!

— Добре! — Отже я, княгиня Ольга, перша з українських князів, прийняла християнську віру. Буде тому около тисячу літ...

— Ов! І ти памятаєш? — перебила Софійка.

— Не перешкаджати! — закомандував Данилко.

— Ану тепер ти, Софійко, коли така мудра! На тобі, Тарасе, твої чотири оріхи, і тобі, Олю! — сказав Ромцьо.

— Я-я-я напrawdę не знаю, хто я є!

— Ха-ха-ха! — засміявся Ромцьо. — Ну, пропали твої чотири оріхи! Я тобі скажу хто ти є. Ти, Софія Галечко, що в 1914 р. вступила до Січових Стрільців, була учасницею всіх стрілецьких боїв аж до 1917 року, а в рік опісля згинула нещасливо в однім підгірськім селі. Про тебе вже написана драма: „Софія Галечко“... — Тепер черга на Івася Мельника!

— Я є Іван Котляревський, то є письменник, що перед 130-ти роками перший написав великий твір чистою українською мовою. Твір цей називається: „Енеїда“. Мені поставлено у Полтаві гарний пам'ятник.

— Добре! Маєш чотири оріхи! — Далі Івась Петренко.

— Я є Іван Богун, козацький полковник з перед триста літ, що кілька разів побив Поляків під Винницею.

— Маєш за те свої оріхи! — Далі Івась Будник.

— Я є Іван Франко. Мене кождий з вас знає, бо я написав багато поезій, оповідань і казок для молодіжи. Найкрасші є: „Лис Микита“ і „Абу-Касимові капці“. Я вмер перед 11-ма роками та щорічно мене згадують численними концертами, на яких нераз і діти декламують.

— Добре! — ось оріхи! Далі Славцьо Чорній!

— Я є... я є Іван Мазепа...

— А то що знову? — закликав Ромцьо. Ти не є жаде́н Іван, ти є Ярослав!

— Ні, я Ярославом не хочу бути!

— Ну, то не бави́шся! — А я тобі скажу, хто ти є: Ти є Ярослав Недбалий, коли не знаєш з української історії, що був у нас Ярослав Мудрий, славний київський князь, який уложив закони в „Руській Правді“.

— А ти, Славцю Григорчуку, що скажеш?

— Я є Ярослав Осьмомисл, галицький князь. Я взяв під свою руку Галичину і всю землю здовж Прута аж до устя Прута до Дунаю, де стояло місто Малий Галич. Під моїм панованнем була також Закарпатська Україна.

— Готово! Бери орішки! Далі черга на Данилка.

— Го-го! Він не потрафить! — закликав Влодко.

— Чому не потрафлю? Прецінь я є король Данило. Бо, як я був князем у Галичі, то папа римський прислав мені корону і я нею коронувався в Дрогичині. Я зміцнив українську державу і мав у своїх руках найбільше українських земель. Я провадив війни з Татарами і заложив для свого сина Льва місто Львів. То було 650 літ тому. Мої оріхи?

— Твої, твої! Далі Влодко!

— Гм! Це дуже легко! Я є Володимир Великий, славний князь, що в р. 988, отже около 1000 літ тому взад, охрестив Русь-Україну. Я з вас найстарший!

— Ні, княгиня Ольга старша!

— Далі Данко! — сказав Роман, кладучи перед Влодка заслужені оріхи.

— Я є Богдан Лепкий...

— Ні, Данку, перебив йому Ромчик, ти не є Богдан Лепкий, бо Богдан Лепкий, наш великий письменник, живе і є професором університету в Кракові. А ми лише називаємо тих, що вже не живуть.

— О, добре! То в такім разі мене знає цілий світ! Я є Богдан Хмельницький, славний український гетьман, який 300 літ тому побивав усіх ворогів України.

— Ось, твої оріхи! Далі Петрусь!

— Я є Петро Конашевич Сагайдачний, кошовий Січи і гетьман України. Перед 300 роками звільнив я з неволі турецької багато наших козаків. Я „проміняв жінку за тютюн та люльку“, бо так про мене в пісні співають...

— Ну, а ти Наталочко? Що скажеш?

— Прецінь я є також княгиня!

— Е, ні! Такої княгині не було.

— Ну, то я... я є — Наталя Кобринська, славна діячка, що працювала над культурним піднесенням українського жіноцтва.

— Дуже добре, бо я й сам того не знав! — закликав Данилко. Ромцю, дай їй оріхи! — А тепер Леся!

— Я є Леся Українка, найславніша з українських поетів-жінок — сказала Леся з горда. Ану, спитайте Яринку, хто вона є?!

— Пст! Вона спить! Не будіть!

І справді, Яринка, наймолодша з діточок, тимчасом заснула, спершися на стіл. Ромцю присунув перед неї чотири орішки і шепнув:

— Хай спить! Вона є та Ярина, про яку пише Шевченко в поемі „Невольник“. Її суджений Степан пішов на війну, а вона ждучи його, заснула.

В тій хвилі станув на порозі кімнати батько Ромця.

— А — татко! — закликав Ромцю. — Татко називається Степан. А нам якраз одного недостає! Татко є тим Степаном, що вертає сліпий з неволі до Ярини. Ось суджена татка! — закінчив Ромцю, вказуючи на сплячу Яринку!

Батько здивувався, що таке Роман говорить, але коли діти розказали, як вони бавляться, батько розсміявся та похвалив їх, що таку гарну вибрали собі забаву.

— Ромцю, проси гостей на вечерю! — сказав батько.

Діти повставали, збудили Ярину і, забравши свої оріхи, пішли до другої кімнати, де вже був прегарно заставлений стіл. І всі були вдоволені та розповідали мамусі Ромчика, як вони гарно провели ціле пополудне на милій забаві.

— Ну, а чим буде мамця? — запитав батько Романа.

— Ах, мамця! Ми й забули! Мамця називається Марта. Отже мамця є тою Мартою Борецькою, про яку ми читали в книжці. Вона боронила вільного міста Новгороду перед ворогами. От, нині мамця є посадницею в Новгороді Великім і скликала на вечерю нас, своїх радних, щоби порадитися, як завтра маємо боронити рідного міста!

Всі дивувалися дотепности Ромця і на вітиху матері взялися з апетитом до смачної вечері.

Як Маруся присипляла місяченька.

Сірий сумерк оповив кімнатку,
Ясний місяць сріблом в небі пише,
А в кімнатці Маруся-дівчатко
В його сяйві лялечку колише:

„Спи моя пташино,
Очка зажури-но,
Очка синесенькі,
Моя малесенька...“

В такт колиска „раз-два“ ударяє;
І тихенько, з усміхом миленьким,
Вже заснула ляля, спочиває...
А дівча говорить з місяченьком.

— Де ти вчора був, місяцю ясний,
Що й не глянув у мою хатинку?
Моя ляля в темноті не засне,
Не могла я вколисать дитинку.

Моя ляля ще така малюся,
І не знає смутку ще, солодка,
І як журиться її маюся,
Що осінна днина так коротка.

Я тепер уже досить велика,
То мені ніхто вже не співає...
Та як буря зашаліє дика
І явори під вікном ламає —

І як вітер десь полями свисне,
О, тоді мене пестить матуся,
Бо за серце щось мене так тисне,
Що думавби хто, що я боюся!...

Але я головку лиш сховаю —
І до себе лялечку пригорну,
І зовсім страху тоді не знаю,
Як співає мамця в нічку чорну:

„Спи, спи, моя доню,
Сам Бог над тобою,
Сам Бог глядить з неба,
Боятись не треба...”

І тоді я тихо засипляю...
... Хтож тебе, мій місяченьку милий,
В дику бурю горне, пригортає,
Як на ріках виють грізно хвилі?

Бо раз чула я ту вість від мами,
Чи від татка чула я про тебе,
Що з землі ти втік перед віками
І гуляєш сам собі по небі!...

Чи не знав ти, моє солодятко,
Як без мами важко сиротині?
Ти блукаєш так, мов те пташатко,
А земляця гірко плаче нині...

Ти до неї вже не вернеш, бідний,
І блукаєш по чужому краю,
Аж над ранком топишся, безрідний,
В яснім сяйві соняшного раю.

Певне дуже тужиш, місяченьку,
Як надійде ніченька темненька,
Певне плачеш там в горі гіренько,
Що тебе не заколише ненька...

Але слухай! Знаєш — на хвилинку
Свою лялю я на стіл покладу,
А тебе положу, мов дитинку,
У колиску й біля тебе сяду!

Зараз, зараз! Сінничок поправлю —
Й заспіваю пісню тихесеньку,
Твій промінчик піснею забавлю
Й колисати буду помаленько:

„Спи, мій любий сину,
Очка зажмури - но,
Очка блідесенькі,
Мій ти малесенький!”

— — — — —
— — — — —
Темна нічка залягла кімнатку,
Чорна хмарка казку в небі пише,
Заспівала Маруся-дівчатко —
І промінчик місяця колише...

Примикає сонні оченята...
Вянуть, вянуть рученьки маленькі...
Перестала промінь колисати —
Й шепче сонно: „Спить мій місяченько“!...

— — — — —
Темна нічка залягла кімнатку...

Переклав з польського: Ю. Ш.

Історія пера.

(Оповідання дідуса.)

Малий Геньо поїхав одної неділі з родичами до дідуня, батька Геньової мамці, на друге село. Він уже знав дідуня, бо бував у нього нераз, тай дідуньо заїздив часом до дому його родичів. Дідуньо знав багато казок, які нераз оповідав Геневі, беручи його на коліна. Тому Геньо дуже любив свого дідуня. А що на іменини купив татко Геневі гарний памятник-альбом, то є книжку, де вписуються на спомин приятелі і знакомі, то Геньо, їдучи до дідуня в гості, взяв зі собою і свій альбом, щоби і дідуньо вписався йому на добру згадку.

Коли приїхали, привиталися і розгостилися, Геньо вигледів відповідний час, і як дідуньо закурих собі свою фаєчку і сів у вигідному кріслі, Геньо підійшов до нього і, подаючи свій альбом, сказав:

— Дідуню, прошу мені вписатися у мій памятник! Там уже вписалися татко, мамця, кілька шкільних товаришів (Геньо по вакаціях мав піти вже до четвертої кляси), лише дідуня ще нема.

Дідуньо усміхнувся добротливо, взяв альбом, оглянув його тай каже:

— Гарненька книжечка! І стяжечка синьожовта є, і тризуб на першій карточці намальований... Ого, як тут гарно хатка на-

мальована, а під нею вписався Ромцьо Задорожний. Не знаю, чи я так потрафлю — зажартував дідуньо.

— Прошу, прошу вписатися! — просив Ґеньо.

— Ну, треба вписатися! — сказав дідуньо. — Пожди, хай пошукаю чорнило і перо!

Дідуньо встав, вийшов до сусідньої кімнати і за хвилю приніс чорнильницю (каламар), а в ній — на велике здивовання Ґеня — стирчало перо, але не таке звичайне сталеве »перо« з ручкою, яким ми усі пишемо, тільки правдиве гусяче перо, з пір'ям на кінці!

— Дідуню! — закликав Ґеньо, — а ви що робите тим гусячим пером?

— Цим пером, любий Ґеню, пишу так, як ти пишеш своїм сталевим, що його насаджуєш на »ручку«.

— І добре пише таке перо?

— Дуже добре і легко. Таким пером колись писали всі люди, а залізні, сталеві пера стали уживати недавно, перед кількадесяти літами. Та послухай, я тобі оповім коротко історію пера.

— Як люди навчилися робити папір, то спершу писали на ньому гостро закінченою тростинкою, яку мачали в чорному туші. Цей звичай взяли від Китайців, бо Китайці перші стали виробляти папір. Опісля Греки і Римляни писали також такою тростинкою, затесаною і розтятою на кінчику. Вони писали на пергаміні. Пізніше, десь п'ятьсот літ по Христі, то є тому тисяч чотириста літ, зачали вживати замість тростинки пташачих пер, головню гусячих. А всі вони виглядали подібно як отсе моє: на кінці гарно затемпероване і розділене.

— Чомуж дотепер не пишуть усі такими перами?

— Тому, що передусім таке перо мало хто вмів добре затесати, а подруге, що таких пер нині вже для всіх пишучих людей булоби важко настарчити. І булиби вони дуже дорогі; бо треба тобі знати, що з крила одної гуски надається до писання лише п'ять пер, і то тільки з лівого крила! Давніше отже, коли мало хто вмів писати, таких пер вистарчало для всіх писарів і були вони дешеві, але нині потрібно що дня сотки мільйонів! То звідки таких пер набрати? Правда, крім гусячих, можна вживати ще й пер крука, пави і орла, але такі пера ще важче дістати і вони булиби за дорогі. Тому вже в шіснацятім столітті, отже тому 400 літ, коли штука писання стала ширитися щораз більше, в місті Нормінберзі почали виробляти штучні пера з заліза, срібла й інших металів. Та ті перші пера були такі дорогі, що одно коштувало пів гульдена. Це творило на нинішні гроші около 10 золотих! Отже міг їх мати лише багатий чоловік, а прочі писали далі гусячими перами.

Аж в р. 1882. в місті Бірмінггамі, в Англії, утворилася перша фабрика сталевих пер, де що дня вироблювано вже сотки тисяч сталевих пер. Відтоді пера зробилися такі дуже дешеві, що за

кілька сотиків можна уже було дістати перо. І тому поширилося воно так, що нині гусячого пера до писання вже нігде майже не побачиш. Отже можна сказати, що перед сорок літами ще майже всі писали гусячими перами. А нині вони зовсім забуті і закинені, а пише ними хіба декотрий старенький дідусь, ось як я, бо вже так з малку привик до писання ним.

Це кажучи, дідуньо взяв перо в руки й написав в альбомі Геня такі слова:

«Старайся, щоби ти завжди був потіхою родичів і всіх людей. Доконаєш того коли будеш пильно працювати і чесно жити. — На добрий спомин вписав своєму любому внукови Геневі дідусь Петро.»

Як Геньо прочитав це, дуже втішився і попросив:

— Прощу мені на хвилю дозволити того пера!

Дідуньо подав йому гусяче перо, а Геньо написав під словами дідуня так:

«Ці слова написав дідуньо гусячим пером, за що я йому дуже вдячний. Це для мене подвійна памятка: спомин про дідуня і про гусяче перо, яке тисячі літ служило людям до писання. Геньо.»

Осінь.

Уже опадає пожовклеє листя
На доли, на гори,
В вирій, у далекий, пташки відлетіли,
За синєє море...

Коротка вже днина тай вечері довгі,
А ранки холодні,
Промінчики сонця на хмарах дрімають,
Вже гріти не годні...

Дощевії краплі, осінні, уперті
Вдаряють в віконце —
І неба не видно, — десь певно на небі
Заплакало сонце...

Стернями, ланами йде осінь студена,
Іде стежечками,
І кличе: „Я пані! Тепер я паную
Над світом, над вами...”

Ю. Ш.

Малий медведик.

На полі стояла яблінка, під яблінкою хатка, а в тій хатці жив старий чоловік. Як надійшло літо, трава пожовкла, яблочка почервоніли. Одного дня позривав старий яблочка, та повкидав їх до мішка. Прив'язав ременем черевики, закинув мішок на плечі, бо хотів продати яблочка на ярмарку в місті.

Між тим прибіг з ліса малий медведик і почав прохати:

— Дідусю, дайте мені два яблочка: одно для мене, друге для хорошого братчика. Не можете дати мені два, дайте мені тільки одно, для братчика.

Старий ухопив костур і прогнав медведика.

Тільки одно — жалібно благав медведик, виставляючи лапку. Але недобрий дідуган не хотів дати ні одного. Він пішов прямо на ярмарок. При дорозі стояв терневий кущ. Мішок замотався і пропук, а всі яблочка покотилися по дорозі. Скупар раз у раз згинався і збирав яблука.

Прибіг медведик приглядався і... хап! Хопив одно, та почав тікати в ліс. Старий оставив мішок, та побіг за медведиком. Він наздігнав його якраз тоді, коли медведик влазив до нори, і зловив його за хвостик, відобрав яблочко і добре перетріпав палицею.

Коли старий скупендряга прийшов до мішка, не було в ньому вже ні одного яблочка. Люди, що йшли на ярмарок, повизбирували їх. Старий, недобрый мов темна ніч, вернув до хати, взяв лопату тай почав викопувати терневий куш, що накоїв йому стільки лиха. Колиж вико-

пав його, найшов під коріннем горщик дукатів. Страшенно втішився дід цєю нахідкою. Пішов на ярмарок купив собі вола і корець жита.

Вернув до хати, витягнув старий плуг, виорав землю тай посіяв куплене зерно.

Прийшло друге літо. Високе збіже гарно пожовкло, тільки яблочка не почервоніли; цього року не вродили вони зовсім. Старий оглядав жито, а коли воно почало сипатися з колоса, задумав він зіжати його. Вечером

виострив серп тай пішов спати. Настала ніч, а св. Петро почав порядкувати й засвічувати зорі на небі. Одна зірка вихопилася і впала прямо на дідове жито. Поле почало горіти й вигоріло зовсім.

Коли старий вийшов на поле, не мав на що поглянути: золоте зерно пропало. Перед ним лежало чорне, обгоріле поле. Тепер сів старий на камени під яблунею тай почав гірко плакати. За його плечима хтось весело реготався. Коли старий оглянувся, побачив малого медведика...

І такий казочці кінець.

Перерібка з болгарського — *Яр. М.*

Івась бібліотекар.

(За Амічісом)

Був я сьогодні у свого товариша Івася, що мешкає проти школи, і аж заздрісно мені стало, коли побачив його бібліотеку! Не дуже вона богата, бо Івась на книжки немає багато гроший. Але прошу тільки поглянути, в якому ладі й порядку держить він свої шкільні читанки і ті книжечки, що їх дістає від родичів у дарунку! Кожний сотик щадить і несе до книгарні. Так зібрав собі малу бібліотечку. Коли батько побачив його дбайливість, купив йому гарну полицку із зеленою заслонкою тай дав оправити всі його книжки в прекрасні різнобарвні окладинки. А тепер Івась тільки потягне за шнурочок, заслона розсувається, мов на сцені в театрі. Тоді видно три ряди гарнобарвних книг, всі в порядку, виблискують золоченими наголовками на хребтах; повісти, байки, віршики, річники «Світика» і «Молодої України», декотрі з дуже гарними образками.

А як їх гарненько вміє уставити! Білооправлені коло синіх, біля них жовті, далі чорні, червоні, зелені; просто очий не мож відірвати. І щораз то знову змінє й перекладає щораз краще. І катальог собі зробив, де всі книжечки гарно списані після азбуки авторів і наголовків книжок. А всі книжки понумеровані і яке число має книжка на хребті, таке має і в катальогу, так, що кожду дуже легко віднайти і кожда має своє місце на полиці. Зовсім як у правдивій бібліотеці! І завжди має Івась щось до роботи з книжками. То дмухне з них порошок, то загляне за окладинку, то бодай делікатно погладить книжку, наче щось живе. Тут його забава і розрада. Дуже любить свою бібліотеку і так шанує свої книжки, що хоча деякі вже по кілька літ у нього, то виглядають наче зовсім нові. Господи! думаю собі сам, а скільки я тих книжок

уже нанищився! Аж жаль мені стало моїх подертих книжок, заки-
нених десь у кут, під ліжку, або на стрих, — коли глядів на
бібліотечку Івася.

Я попрощався з ним по двох годинах і дав собі слово, що від
нині краще буду обходитися з книжками і також заложу собі
бібліотечку. А як це зробити? Пораджуся татка або нашого учи-
теля. Або й Івася! Він має сам бібліотеку, то й мені допоможе за-
ложити. А передовсім напишу до редакції «Світа Дитини» за кни-
жечкою п. з. «Шкільні бібліотеки»*), в якій є дуже точно напи-
сане, як можна заложити собі власну бібліотеку.

*) Сю книжечку поручаємо всім, що бажають заізнатися з веденням
бібліотек взагалі. Ціна сеї книжечки 90 сот., з перес. 1 зл. (зам. Ред.).

Над Прутом у лузі...

(Який хосен маємо з рік? Переказ про Коломию.)

Одного дня підчас вакацій приїхала до нас, до Ко-
ломиї, наша тітка з двоїма дітьми, моїми ровесниками.
Петрусь і Микола дуже добрі товариші і я все любив
з ними бавитися. По обіді ми, з мамцею, татком і тіткою
вийшли над Прут, щоби скупатися і побігати по зарінку.

Ми аж лекше відітхнули, коли з порошних улиць міста
вийшли на широкий зарінок над Прутом. За рікою тя-
гнуться ланцюхом верхи Карпат від заходу на полудне.
Перед нами воскресінецька гора, на ліво й на право ши-
рокі луги. Через ріку недалеко нас довгий міст, а вла-
стиво два мости побіч себе: один для возів і пішоходів,
а другий залізничий, бо сюди їде залізниця з Коломиї до
Печеніжина.

— Біля мосту працювали в воді робітники, які на-
правляли знищену недавною повіню гать. По ріці плавало
кілька лодок, в яких сиділи робітники і прогульковці.

— Куди вони їдуть? запитав Микольцьо свою мамцю.

— Вони перевозяться на другий бік.

— А чому не йдуть мостом? —

— Це для приємности вони їздять човном. —
Але в інших місцях є спеціальні перевізники, які пере-
возять людей з одного берега на другий з конечности,
бо там нема мостів.

— А чи можна рікою заїхати далеко? — спитався Петрусь могого батька.

— А певно, що так! Добрим човном можна заїхати долі рікою аж до Дунаю, а Дунаєм до Чорного Моря. Одначе така далека подорож простим човенцем булаби небезпечна і невігідна. За те зовсім вигідно їхати по воді кораблем.

А чому тут нема кораблів? — запитав я зацікавлений тою розмовою.

— Бо для кораблів треба ширшої і глибшої ріки, як Прут під Коломиєю. От перед устем до Дунаю плавають по Пруті уже й кораблі, так, як по Дністрі вже від Галича. Тай нема тепер такої потреби плавати човнами чи кораблями по ріках, як давно. Бо тепер краще їхати возом або залізницею по дорогах. Але давно, перед кількома сотками літ, коли ще не було залізниць, люди більше їздили ріками, а ще давнійше в старовині, перед тисячами літ, коли ще зовсім не було сухопутних шляхів, подорожували тільки ріками! Аж згодом, коли людей на світі ставало чимраз більше, а над ріками побудовано багато сіл і міст, побудовано також сухопутні дороги.

— А чому села й міста будували над ріками? — підхопив Микола.

— Зовсім природно, — відповів батько — бо людина без води не може обійтися. Вода потрібна до варення, пиття, прання, миття; а далі заступає часто дорогу тай порушає млинські колеса. В воді крім того є риба, яка служила й служить людям за смачну страву і є предметом торгівлі і зарібку.

— А коли повстала Коломия, татусю? — запитав я.

— Того певно не знаємо; Коломия одначе належить до найстарших українських міст, бо ще за князя Володимира тай перед ним згадується в історії, що з Покуття возили сіль на Україну. Мусіло отже бути місто, яке гуртувало торговців соли. За галицьких князів згадується Коломия вже поіменно в історії. Припускають, що Коломию захожили ще Римляни перед двома тисячами літ і власне назва Коломий пішла від латинського (римського) слова: „кольонія“, по нашому оселя. Та народ оповідає

собі ще й інші перекази про те, звідки Коломия дістала свою назву.

Приміром кажуть таке:

Як ще не було міста ні жадного села в тій околиці над Прутом, а люди тільки час від часу появлялися тут, щоби полювати по лісах, одного дня приїхала з полудня громада людей і задержалася над Прутом. Жінки розложили ватру й готовили страви, а мужчини затягнули вози в ріку і стали мити колеса, бо по довгій подорожі заболотили їх дуже.

Коли вози були обмиті й вичищені, а люди пообідали, сказав найстарший з громади:

— Чого нам далі кудись їздити? Кращого не найдемо. Ось ріка чиста і гарна, не надто глибока, ні надто плитка, ліси густі зі звіром усяким до польовання, тай поля під управу є. Останьмо тут. Заложимо оселю і назвемо її „Коло-мия“, бо бачите, як гарно обмилися тут колеса наших підвод...

Громада згодилася і вже на другий день взялася до будови оселі, що дала початок столиці Покуття — Коломий.

— Такий є народний переказ про це місто. Може як раз так точно не було, але подібно могло бути — закінчив батько.

Ми поважно призадумалися над цим і розбираючися на березі до купелі, гадали собі:

— А може якраз тут, на цьому самому місці, стали вози перших основателів і горожан міста Коломий?...

А. Плещеев.

Розмова з пташкою.

Ти любиш, птичко, ліс і поле —
І я люблю їх, — та куди
Сховаєшся, моя пташино,
Як враз потиснуть холоди?

„В далекий край тоді полечу,
Де в цвітах вічно всі луги,
Й до вас поверну знов на весні
Як сонце стопить всі сніги.“

А як заблудиш де в дорозі
Тай ще замерзнеш денебудь?
— „Не бійся, друже! Вільній птичці
Сам Бог покаже добру путь.“

Переклав: Ю. Ш.

Звідки береться кусень хліба?

Малий Андрійко дістав на друге снідання кусень хліба з медом. Він заїдав його смачно, а коли вже заспокоїв голод, злизав з решти хліба мід, а окрайчик хліба поклав на столик між книжки. Колиж по хвилі шукав найновішого „Світика“, щоби його прочитати, трутив окраєць і він упав на землю. Побачив це батько тай каже:

А підними но, Андрусю, хліб із підлоги. Не годиться, щоби хто потолочив той кусник хліба, який коштує багато — багато праці. Чейже ти знаєш, скільки то рук працювало, заки на столі появилсь готовий бохонець хліба.

— А скільки батьку? — запитав цікавий Андрусь, підіймаючи окраєць. — Я знаю, що його пекли дві мамині руки!

— Так, але подумай, скільки то людей трудилося, заки мама дістала мішок муки на хліб! Я розповім тобі про це тільки кількома словами. Послухай!

Минулої осени зорав селянин нивку, посіяв зерно і заволочив його гарно.

Тої самої осени виросла маленька травка; потім припав їй сніг і вона ховалася під снігом цілу зиму. Це озимина.

На весні, коли сніг тає а сонце пригріває, та озимина росте, росте, аж з неї виростає колосся, яке дозріває з кінцем липня. Колосся жовкне і тоді починаються жнива.

На поле виходить багато женців, які жнуть збіже серпами, вяжуть його в снопи і складають у копи.

По жнивах звозять снопи до стодоли.

Приходять молотільники з ціпами й молотять збіже. Вимолочене зерно сушать на сонці, віють на вітрі, щоби очистилося з полови, і зсипають у міхи.

Готове зерно везуть до млина. У млині мелють зерно на муку, темнійшу і яснійшу.

Муку везуть до пекарень, де пекар розчиняє і місить тісто; виробляє з нього бохонці й саджає в піч, де по кількох годинах спечеться воно на готовий хліб. Або муку везуть до склепів, от наприклад до кооперативи; ми купуємо її і мама пече хліб у домашній печі, бо цей хліб завжди смачніший, як той з пекарні.

Отже подумай лише, скільки то треба роботи й часу, заки з одного зерна посіяного в землю, виросте друге, нове зерно а з нього прийде на стіл новий, свіжий хліб.

Колиж іще подумаємо, скільки людей працювало над знаряддям, потрібним для приготування хліба, то мусимо просто дивуватися, скільки праці треба для бохонця хліба!

Таж хтось мусів зробити плуг для орання, борону для волочення, серпи, мішки на зерно й муку, дріжджі до тіста, діжу на тісто, і инше знаряддя, конечно для того, щоби хліб був добрий і смачний!

Мусимо отже той хліб шанувати, як шануємо ту велику працю, якої треба для його приготування.

Андрусь вислухав із зацікавленням слів батька і зрозумів, чому то треба з пошаною відноситися й до кусника хліба: бо в нім міститься багато людської праці!

Пчоли.

Перед вечером пішла мати з Юрчикумі Олесею до пасіки і, показуючи на улий, сказала:

— Оце є держави инших мудрих комах, рівнож розумних і працюючих, як і муравлі. Це держава пчіл. Тільки, що як державу муравлів мож назвати республікою, бо у них проводять многі самички, так у пчіл державу мож назвати королівством, бо тут за найстаршу вважається матка-королева. Вона нічого не робить, тільки висиджує яєчка, а всю роботу роблять пчоли-робітниці, які є сестрами або донями матки. Свою роботу роблять пильно і вірно — і таксамо в обороні роя не вагаються і гинути, жалячи противника своїми жалами.

Пчоли мешкають в воскових плястрах, поділених на шестикутні комірочки. Ви їх певно бачили. Ті комірочки виробляють пчоли самі, виділюючи віск зпоміж перстенів свого тіла, наче піт.

Для поживи збирають собі мід, висисаючи його з цвітів довгим язичком. Разом з тим згортають із пиляків жовтий пилок щіточками своїх ніг до торбинок, які мають в своїх лапках.

З яєчка матки по трох днях вилягається гусільничка. Її кормлять пчоли-робітниці напитком, змішаним з пилку, меду і води. По вісьмох днях гусільниця замінюється в личинку, а тоді заліплюють її пчоли воском у комірці. По двох тижнях з тої личинки вилягається пчола, прогризає воскві дверцята і виходить на волю. Зараз обступають її старші пчоли, чистять, простують крильця і приучують до роботи.

Велику гусільницю, із якої має бути матка, доглядають старанніше у великій комірці. Коли виляжеться нова матка, тоді стара з частиною роя вилітає шукати собі нової оселі, а молода остає в улию в старім гнізді.

Пчоли збирають звичайно в погідний рік більше меду, ніж потребують для себе. Тому це використовує чоловік і, годуючи пчоли в уліях, відбирає їм надвишку призираного меду, а лишає їм лише трохи на зиму. В зимі вони майже увесь час сплять, пославши час від часу трохи меду. Коли їм не стане меду або коли змерзнуть, тоді гинуть.

Крім пчіл, які держимо в уліях і які приносять нам велику користь (мід і віск), є ще пчоли, що живуть дико в лісах, у порохнавих деревах. А всі вони є для нас добрим прикладом невтомимої пильності і роботячости.

Які є заняття людей?

Ви читали в „Світику“, що вже дуже давно поділили люди усяку працю між собою і так повстали усякі ремесла й заняття людей. Знаєте також, які вигоди мають люди з того поділу: один чоловік не мусить усе робити собі сам так, як давно, а тільки робить те, чого вчився, що вміє і до чого має охоту. Швець не шиє одягу ні не працює в полі; кравець не робить обуви ні не кує коний; коваль кує коні, але не робить нічого иншого ітд.

Подумаймож тепер, які є на світі заняття і як вони поділяються.

Найважнішим людським заняттям є хліборобство: управа рілі, огородництво, садівництво і тому подібні заняття. З праці хлібороба маємо хліб і все инше, потрібне до їди. Тому то й хліборобством займається найбільше людей. Найбільше є на світі селян-рільників. А що при рільництві не може обійтися без домашніх звірят, то з тим заняттям получена і годівля худоби: коний, волів, коров, овець ітд.

Далі йдуть усякі ремесла, то значить такі заняття, в яких людина руками виробляє усякі предмети. Сюди зачисляються: кравці, шевці, столярі, слюсарі, ковалі, боднарі, бляхарі, римарі й инші.

Далі йде фабричний промисл, то є заняття, при якому фабрики виробляють машинами усе, що ремісник

робить руками. Тут праює справді фабричний робітник, але він тільки доглядає машин, щоби справно працювали. Та праця такого робітника важка, вона напружує його увагу і силу більше, як праця ремісника. Фабрики повстали багато пізнійше, як ремесла, а нині виробляють уже все; хоч правда, що є предмети, які виробляють і фабрики і ремісники, на приклад: полотно, обува ітд.

Важним заняттям є також торгівля, що уможливорює людям продавати те, що кому непотрібне, а купувати те, що конечне. Давнійше, коли ще не було гроший, люди вимінювали одну річ за другу, прим. корову за одяг, але нині продають і купують за гроші, бо це вигіднійше. (Подумайте чому!)

Далі є такі вільні заняття, які вимагають більше шкільної науки й освіти та довгого підготовання, на приклад: лікарі, адвокати, інженери, учителі; а далі ще й такі, що крім освіти вимагають вродженого талану: поети, малярі, музики, різьбарі й інші.

Окрему галузь заняття мають урядники, що працюють по всяких установах: судові, скарбові й інші.

Ще є денні зарібники; це найбіднійші люди, що наймаються кожного дня до усякої роботи, щоби заробити на прожиток. Але й вони поділені: є рільні робітники, лісові, мійські, рубачі й інші.

Вкінці треба згадати заняття військове. В ньому вправляються люди в орудуванні зброєю, щоби на випадок війни боронити вітчизни. Вояками мусять бути в приписаний час усі чоловіки, які по відбуттю військової служби, вертають до своїх звичайних занять; але деякі остають при війську на ціле життя.

Курка.

Курка жиє коло хати —
Любить — щоби їй зерна дати,
Сама також промишляє:
Корм де може добуває;
Несе яйця, дає мясо,
Робить шкоду в грядках часом.

Ха.

Зів'яне кожний вінок...

Зів'яне кожний вінок
Навіть з найкращих квіток,
З рож і лелій,
З туги і мрій.
Зів'яне кожний вінок.

Тільки терновий вінок
Сплетений з горя квіток,
З жалю і болю —
Піде з тобою
Аж у могильний куток.

Богдан Лепкий

Де срібнолентий Сян пливе.

Маршом.

Слова Григорія Цеглинського.
Муз. Т. Володимира Пеліха.

До сріб - но - лен - тий Сян пли - ве, хру - сталь - но - вод - ний Прут
ре - ве, Де Сла - ву - ти - ця наш Дні - пер І
би - стро - теч - ний дід Дні - стер: О — там мій рай, той
рід - ний край! О — там мій край, той віч - ний рай! О —
там мій рай, той рід - ний край! О — там мій край. той віч - ний рай!

Загадки.

Шаховий бігун.

(Уложив Любомир Беч).

	все		сь		Сон		ти
со		ма		ри		бро	
	ви		є		бо		ти
за		дз		хо		так	
	луг		го		чок		лось
це		ду		чу		по	
	ва		хо		ві		дрі
ри		за		ва		кі	

Зачніть від складу „Сон“ і слідом шахового бігуна відчитайте початок поеми Ізидора Воробкевича.

Загадка складова.

Ін, ни, мис, и, нин, яр, Са, ді, ник, я, ра, муж, це, рок, ко, ду, ь.

З порозкиданих складів зложить 6 слів, яких початкові й кінцеві букви, читані з гори в низ, дадуть назву культурного свята, що припадає на місяць жовтень кожного року.

Значіння висказів:

1. Селянський „креденс“.
2. Первісний житель Америки.
3. Назва Арабів у середніх віках.
4. Рід капусти.
5. Наймилийший присмак кожної дитини.
6. Дві букви, з яких не можна зложити слова.

Загадка із сірників.

(Уложила Одарка Лакуста).

В поданій фігурі переложить 4 сірники в той спосіб, щоб дістати три однакові прямокутники.

Загадочна візитівка.

(Уложила Стефа Пелинівна).

Петро Кінс

Хто є цей панок?

Загадки.

1. Мама дітий годуює, а сама голодна?
2. Мету, мету — не вимету; несу, несу не винесу; як час прийде — само вийде?
3. На городі тичка, а на ній капличка без вікон, без верха, а в ній людей без числа?
4. Не родився — а хрестився, а як грає, то людей скликає?
5. Сирітка — небога, стоїть коло порога — а хто її рушить, гуляти з нею мусить.
6. Прилетіли улани, зелені в них жупани, червоні мають шапочки — рубають пеня на трісочки?
7. Червоний кольор, а винний смак, камінне серце, чому се так?

Розвязки загадок з ч. 7.

Перехрестна загадка.

Слова поземі:

1. Осаул. 3. Сокіл. 5. Тік. 6. Луг. 8. Оса. 10. Коні. 12. Тама. 13. Вікно.
14. Кора. 16. Нора. 19. Лоб. 21. Дно. 22. Ухо. 23. Курка. 24. Ярина.

Слова прямовісні:

1. Обрік. 2. Лико. 3. Сула. 4. Лавка. 5. Тин. 7. Гра. 9. Сукно. 11. Іва. 12. Тон.
14. Козак. 15. Рід. 17. Око. 18. Агава. 19. Лоза.

Шаховий бігун.

Заясніло вже на сході,
Почина вставати сонце
І промінням золототканим
Зазирає у віконце.

(Любмила Волошка).

Загадка складова.

1. Вартоломей. 2. Артеміда. 3. Корсика. 4. Андерсен. 5. Цинобер. 6. Іркуцк.
7. Їжак.

Цілість: Вакації.

Загадочна візитівка: Маршалок.

Аритмограф.

1. Сагайдачний.
2. Коломия.
3. Ярошенко.
4. Вуж.
5. Путь.
6. Змія.
7. Юра.

Цілість:

Красше в ріднім краю милім
Полягти кистьми, сконати,
Як в землі чужій, ворожій,
В славі й шані проживати.

М. Вороний: „Евшан-зілля“.

Магічні квадратики.

с	к	о	б
к	а	в	а
о	в	е	с
б	а	с	и

д	у	м	а
у	р	я	д
м	я	т	а
а	д	а	м

р	у	т	а
у	д	а	р
т	а	м	а
а	р	а	б

к	р	і	с
р	у	р	а
і	р	а	н
с	а	н	и

Загадки.

1. Школа. 2. Стіл. 3. Книжка. 4. Май. 5. Крамниця. 6. Писанки.

Таємничий ключ.

„За маленьку передплату,
Спровадь сейчас „Світик“ в хату!“

Добрі розвязки надіслали: Семен Іжик, Лев Лозинський, Іван Угрин, Зоня Антонів, Левко Каблак, Петро Цуркан, Іруся Левчанівська, Марійка, Оленка й Івась Михаліхи, Валя Тележинський, Роман Олейко, Оля Казанівська, Галя, Дарця і Ромчик Головацькі і Любомира Стецьків

Премію: 5 різних книжечок одержав: Левко Каблак.

лення реферату. А коли хто не має часу на те, щоби приготувати реферат, так може прочитати вже готовий, надрукований коштом „Просвіти.“ Тому вказане, щоби потрібні матеріали замовити як найшвидше. Бо й до прочитання готового вже реферату треба приготуватися. Перш усього треба його прочитати гладко, виразно й з розумінням. Референт мусить бути приготований на те, що його будуть слухачі питати й прохати про певні вияснення. Такі вияснення треба кожному дати.

Взагалі треба старатися, щоби після всяких рефератів розвинулася розмова, або по чужому звана: дискусія. Щойно з дискусії можна пізнати, чи слухачі зрозуміли реферат і чи винесуть з нього якунебудь користь.

Розуміється, що далеко кращою формою святкування була би академія. На зміст академії складається: реферат, деклямації та один, або два хорово-музичні твори. Свято книжки можна перевести цілим концертом, або драматичною виставою, попереджаючи її також рефератом.

Та ні в концерті, ні в рефераті ціла суть свята книжки. Ми мусимо змагати до того, щоби з кожного свята лишився якийсь знак, якась памятка. Це не так трудно перевести, як здається. Тут хочемо кинути дві думки, котрі потрафить перевести в життя кожда життєздатна читальня.

По перше: весь дохід з свята книги й збірки з цього приводу обернути на закупню бібліотеки, коли її ще нема, або на доповнення, коли вона вже є. По друге: дати почин до створення бібліотечного гуртка з членів читальні, котрі найбільше цікавляться бібліотекою й книжкою. Такий гурток можна навіть спеціально назвати, нпр., „Приятелі книги,“ то що. Завдання гуртка: співпрацювати з бібліотекарем коло піднесення бібліотеки. Гурток має просто розвинути опіку над місцевою бібліотекою. Гурток має шукати й пробувати засобів: як збільшувати бібліотеку, як нею зацікавлювати ширші круги членів і громадянства в даній місцевості.

При цій нагоді хочемо на одно звернути увагу. Бібліотека при читальні, при кооперативі, це є добро не тільки товариства. Бібліотека повинна бути громадським добром. І тому те товариство, котре утримує й веде бібліотеку, має повне право ставити певні домагання до тих кол, котрі є — так сказатиб: представництвом громадянства. Маємо на думці: громадські ради. Ці установи ми мусимо притягнути до того, щоби вони виконували в наших сільських громадах ті самі завдання, які виконують міські громадські ради. Вони мають обовязок не тільки морально підтримувати роботу й змагання організованих громадських самоуправних установ. Вони мають субвенціонувати, цебто матеріально підпомагати, культурні й освітні установи.

Тому завданням бібліотечного гуртка буде: виєднати в громадській раді, щоби до бюджету вставлено відповідний даток на бібліотеку читальні.

Коли гурток розпочне свою роботу, покажеться, скільки то завдань є ще до переведення. Робота гуртка набере змісту й поваги, а членам гуртка дасть повне задоволення.

Таким робом, проведене й закінчене свято книги не полишиться без видимих наслідків.

С В І Т

ОДИНОКИЙ НА ЗАХІДНО - УКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЛЯХ
ЖАРНАЛ ДЛЯ ВСІХ,

виходить вже третій рік у Львові, двічі на місяць.

У журналі брали участь: В. Атаманюк, В. Бобинський, І. Борщак, О. Бабій, В. Барвінський, М. Возняк, В. Воруський, Л. Ганкевич, І. Гаврилюк, М. Галушинський, В. Гренджа-Донський, В. Дорошенко, Д. Загул, П. Карманський, І. Кревецький, Р. Купчинський, В. Ю. Кисілевський, М. Кічура, М. Козоріс, І. Крип'якевич, М. Кордуба, Д. Козій, Б. Лепкий, І. Німчук, В. Пачовський, М. Рудницький, А. Павлюк, В. Стефаник, І. Свенціцький, В. Січинський, Я. Струхмачук, С. Черкасенко, М. Чайковський, Т. Франко, П. Холодний та інші.

Журнал поміщує репродукції українських малярів, подає знімки з життя товариств, краю та цілого світу

У кожному числі повістевий додаток, сатиричний куток та загадки.

Фотографічні знімки у виконанні: Л. Янушевича, М. Сеньковського та укр. фотографічного заведення: „Спорт“.

Карикатури арт.майлара С. Карпенка.

Передплата виносить в краю: на рік 28 зол., на пів року 14 зл. на чверть року 7 зол.; за кордоном 4 ам. дол. річно.

Поодинокє число: 1·20 зол.

За надісланням 10-сотикового значка висилається оказові примірники.

Адреса Редакції й Адміністрації:

Львів, ул. Руська, 3.

НАЙКРАЩІ ВКАЗІВКИ:

як належить закладати і вести бібліотеку в школі, читальни, коопера-
тиві — найде кожний в книжечці п. 3.

„ШКІЛЬНІ БІБЛІОТЕКИ“

Ціна 1 прим. з пересилкою: 1 Зл. Належитість прислати в листі
значками поштовими. Хто хоче гарно перевести в своїй місцевості
„СВЯТО КНИЖКИ“ той кончено мусить сю брошурку прочитати.

Пишіть за нею на адресу:

НАКЛАДНЯ МИХАЙЛА ТАРАНЬКА

Львів, ул. Зіморовича, 3.

СВІТ ДИТИНИ

ЧИСЛО 11.

ПАДОЛИСТ 1927.

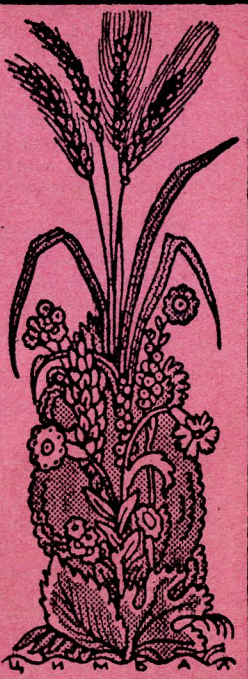
РІК VIII.

ЗМІСТ:

1. Осінні листя	321
2. Помагай другим у нещастю	322
3. Святі робітники	323
4. Дзвонецький поріг	324
5. Брехня за брехню	326
6. Пригода вітру	327
7. Колискова пісня	328
8. Добраніч тата!	329
9. Когут	330
10. Лисиця і куниця	331
11. Не будь гордий	332
12. Зерно збіжа	335
13. Соловій в неволі	340
14. Про хороброго зайчика довго- вухого, косоого, куцохвостого	341
15. Бідний зайчик	343
16. Як люди дізналися про огонь	344
17. Як робиться олівці	345
18. Цвях	346
19. Завзятий когут	347
20. Вовк і перепеличка	348
21. Що я читав дітям?	351
22. Загадки	352

Ціна 1 зл.

ПРАЦІ НАШИХ ЧИТАЧІВ.

Падолист.

Сумно листя спадає
На зчорнілі могили,
Немов пісню співає
Тим, що у них спочили.

З листям паде і туга
Спомин — згадка народу:
Про ту бурхливу хвилю —
Про борбу за свободу.

Та і думи діточі
Линуть на ті могили,
Про минуле й майбутнє
Ведуть розмову з ними.

І говорять могили,
Немов сонлива мрія:
Ми народу минуле,
А ви його надія...

По словах тих спокійно,
Листя дальше спадає,
І поляглим за волю:
»Вічну пам'ять« співає.

Марійка Михаліха.

Бо настає зима...

Тихне все — тихне все,
Завмирає життя
На полях — на лугах —
Бо настає зима...

Сонце кидає лучі
На дрімучі ліси,
Але вони без тепла —
Бо настає зима..

Нидіють дерева,
Тратять зелень буйну,
Ту ознаку життя —
Бо настає зима..

Чути крикіт ворона,
Наповнений сумом,
Прикрий наче жура —
Бо настає зима...

Одначе вірю я,
Що зима промине,
Що воскресне життя
Новим чаром весни!

Оленка Михаліха.

В осени.

На дворі похмурно.
Вітер тихо віє,
Щось все посумніло
Й сонце вже не гріє.

Широкі лани
Навкруги жовтіють —
За ними ліси
Густії чорніють.

Ні пташок співучих,
Усе заніміло,
Ні квіток пахучих —
Усе пожовтіло.

Лиш деколи горобець
Літо ще згадає,
Тай пісоньку, молодець,
Сумну заспіває...

Валентин Тележинський.

СВІТ ДИТИНИ

Осіннє листя.

Ми легкі, ніжненькі,
Зелені листки,
Нам ненькою сонце,
А дім — галузки.

Все літечко Боже
Ми були в красі,
Купалися в сонці,
Вмивались в росі.

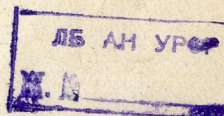
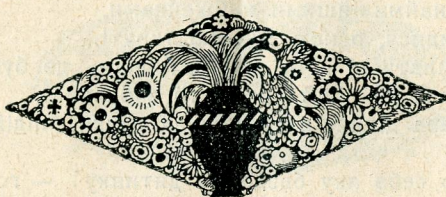
Та пташки замовкли,
Квітки відцвіли,
Луги опустіли,
Втікають вітри.

Чогож нам тужити,
Пожовклим листкам?
Не кращеб за ними
Полинати й нам?

Ой, вітре буйненький,
Скорійше ходи,
З галузки слабої
Усіх нас зірви.

Возьми нас на крила,
У світ понеси,
Неможемо жити
Без сонця й весни!

І. Тютчев.

Помагайте другим у нещастю!

Павлусь і Катруся здивовані гляділи, чому мама щораз то сльози втирає, читаючи газету «Новий Час». А батенько лиш чоло грізно стягнув і обоє зажурилися важко.

Вечером зайшов до їх хати сусід Василь, щоб довідатися: що чувати в світі. І тоді Павлусь і Катруся почули, що Дністер зі своїми сестрицями і братами розгулявся водами і залив багато сіл і містечок. Тисячі хат поппило з водою, тисячі родин осталися без хліба, без одєжі, без даху над головою. Тисячі дітий вже голодує, бо вода забрала цілорічний дорібок. Вода затопила стіжки, замулила бульбу, понищила поля.

Павлусь і Катруся з запертим віддихом слухали тих оповідань. Павлусь, якому все на згадку води мороз йшов поза плечі, притулювся до сестрички джожучи цілим тілом.

І ось зрозуміли діти, чому то мама, коли читала газету, втирала сльози, а батенько морщив чоло.

А мама оповідала дальше сусідови, що потопилося багато людий і худоби. бо вал води сунув нераз і на 13 метрів високий. А ратунку ніякого не було; ось приміром в Галичи, замість ратувати людий човна перевозили згінникам свині в безпечне місце, щоби не попили до моря.

Се дуже розсердило Катрусю. Бо хоть як любить вона свої крілики, то все таки скорше ратувала би сусідиного Юрка, чим своїх довговухих любимців.

— Всеж діти перші чим звірята! — міркувала маленька головка дівчинки.

А Павлусь як почув, що на воді зловили колиску з дитиною, то аж на голос ахнув...

Оглянулася мама на стулені в кутучку діточки, побачивши їхні повні жаху оченята, перестала оповідати. Замість того стали родичі радитися з сусідом над способами помочі нещасним жертвам повені.

— Брат — братови мусить прийти з помічю і то негайно!

— Бо хто зараз дає — два рази дає! — потвердив сусід Василь. — Ось зараз завтра скличуть до читальні збори. Виберуть Комітет і зачнуть збірку в селі.

Діти надалі остали в своєму кружку, але вже не слідили розмови старших. Вони завели свою раду. І одно в другого питало: «Де будуть спати? В що вберуться? Чим будуть бавитися ці діточки, що їм вода забрала всьо?» — І скоренько побігли в свою скарбницю з забавками і книжечками. Вибирали що краще і відкладали на бік, охоче жертвуючи навіть наймилішими книжечками.

Раптом спинилися, одною думкою ткнуті.

— Пощо посилати сі річи тим діточкам, де була вода? У них же не має хати. Тож де дінуть вони тії забавки?

І маленька пара дітий, взявшись за ручки, підійшла до родичів і промовила:

— Візьмім до себе яку бездомну дитинку! — говорить Катруся

— Я їй свої забавочки дам! — додає Павлусь.

— А я всім з нею буду ділитися! — запевняє сердечно дівчинка.

Здивовано глядять батьки на дітей. Сеж найкращий спосіб ратунку. І найменший кошт. Замість слати харчі туди, то краще знайти в громаді приміщення бездомним.

Слідуючого дня, на нараді в місцевій Читальні «Просвіті», 14 родин заявило готовість: прийняти до себе по одній особі, з залитих водою околиць.

Повідомлено про се повітовий ратунковий Комітет. І до тиждня Катруся і Павлусь дістали нового товариша забави, чорноокого Гуцулика з Устерік.

Сумував спершу малий Семань, але діти дбали, щоб їх гість не скучав. Тож на випередки розважували його.

Павлусь подарував йому навіть свій тарабанчик, а Катруся книжечку «Добрі приятелі». І в скорі завязалася діточа приязнь, тим більше, що Семань так уміло майстрував ножиком коники і корови з дерева. А які він гарні сопілки вмів робити...

Іванна Блажкевич.

Святі робітники.

Малий Ісус в столярській хаті
Трудився пильно при варстаті;
А Йосиф все стругав дошки —
Ісусик прятав трісочки.

Святий Петро ловив риби,
А Геновефа пасла овечки.
Святий Ізидор з рільниками
Ходив за плугом, за волами.

Повісно пряла Божа Мати,
Не може праця завстидати!

Служила Зита у людей,
Слугою Яків був святий.

Дають нам приклад всі святії,
Що в праці наші всі надії.
Сам Бог нам каже працювати
І в праці звик нам помагати!

З польського переробив: Ю. Ш.

Дзвонецький поріг.

(Історичне оповідання).

Мій дід, Андрій Лантух, так оповідав мені, невеличкому хлопцеві, про Дзвонецький поріг:

Отаман Пашевського куріня на Січі, Юхим Лантух, прадіда мого діда, посварився з кошовим отаманом Петром Кальнишом. Кошовий пожартував над прадідом, називаючи його индиком. Прадід був людина з гонором; характер мав крутий й упертий. Розгнівався він на Кальниша і, не попрацававши з ним, покинув Січ тай перенісся на життя у свій зимовник.

Зимовник цей був не який-небудь. Будови зимовника містилися на правому березі Дніпра. поруч з Дзвонецьким порогом.

Через рік насунулася на зимовник Едисанська орда Ногайців. Побавилася на прадідівських степах, таки добренько пошарпала його господарство. Для иншого — домовина; для Лантуха, як вода з гусака. 1200 овець, 127 коней і 300 голов рогатого скота дав він відкупного Ногайцям.

Почухався, позойкав прадід, і знову зажив вигідно і спокійно.

Минув рік, два... коли насунулося на нього нове лихо. Обсіла Запоріжже люта біда, від якої за одну ніч посивили чуби у наших прадідів. На весні 1775 року братчик Кушівського куріня, Грицько Нечоса, (Григорій Потьомкин, російський князь і намісник Новоросії) дав наказ генералови Текелі зруйнувати Січ, а лицарство посадити на ворожих кордонах для охорони Росії.

Генерал Текеля поділив свій кіш на 5 відділів, якими 18 червня густо оточив зі всіх боків Січ: ні вийти, ні увійти...

Запорожці не сподівалися на цю гостину. Минулого тижня вони вирядили делегацію до цариці Катерини і ждали на її милости за щирю свою участь у війні Росії з Турками. Текеля забрав Січ големи руками. Грицько Нечоса знав, як подякувати своїм братчикам. Кошовий Кальниш був зісланий в Соловецький монастир, писар Глоба — в Сибір до Білозерського монастиря, а суддя Головатий в Знаменський монастир у Тобольську.

Славетну Січ зрівняли Москалі з землею, церков св. Покрови пограбували, вивезли з собою все, що тільки було коштовного на Січі.

Коли прадід зачув про таку оказію з Запорожцями, ухопився обома руками за голову і сказав челяді:

— Готуйте, діти, домовину: надходить смерть і на мій зимовник.

Другої Пречистої порався Лантух на пасіці. Аж ось біжить Хомка Яшур, лановий зі степену. Біжить і гукає на прадіда:

— Кидайте бжіл і поспішайте до хати: сунуть на зимовник Москалі, немов комашня з Дніпрового лозняка.

Зустрічає прадід Москалів, запрошує старших до хати, молодших до землянок. Велить челяді розсідлати коней та завести на пашу.

За годину на столі — малай, тетеря, галушки, локшина з свининою... Не було недостачі і на горівку, мід, тернівку і вишняк.

Такий звичай був: нехай завитав до тебе лютий ворог, а мушиш почастувати його, як рідного брата.

Добренько поїли Москалі, випили, розв'язали язика і давай точити розмови. Тільки один з них, рудий, витрішкуватий, майор по їхньому, подає своїм товаришам знак замовчати. Наближається він до прадіда і так йому каже:

— Чули ми від людей, що ти маєш великі і коштовні скарби. Ми, сіромахи, військові, ниви своєї не оремо, свого хліба не маємо, довгі роки воювали, вас захищали; стратили на чужині своє здоров'я. І на батьківщині нема нам поради: чекають на нас злидні. Ти вже на кінці свого віку, не забереш своїх скарбів з собою в домовину. Поділи між нами свої гроші. Вислужи для себе ласку у Бога, а від нас буде тоої подяка на все наше життя.

Здивувався прадід і відказує йому:

— Скарбів своїх я в землю не закопував, а що маю, все те на ваших очах. Не забороняю я взяти, що вам буде до вподоби.

Усміхнувся злобно майор і відповів йому:

— Гадаєш, що знайшов дурнів! Піднеси окуляри кому небудь іншому, а ми люде, що пролізли через мідні і вогняні рури.

Слово по-слову... а там забрали слово й інші Москалі, що сиділи нішком та слухали.

Давай приставати до прадіда:

— Скажи, де сховав гроші? — так і лунає по хаті.

Присягав прадід, молився перед образами, бив Москалям поклони. Даремно. Москалі одно:

— Де гроші?

Бідкався з прадідом майор, нічого не вдіє. Моргнув він щось товаришам. Вискочив один Москаль з хати, і за хвилину приносить велику сковороду, на яких смажать свиней.

Розвели Москалі вогонь, нагріли до червона сковороду і посадили на неї прадіда. Не своїми голосами лементує Лантух про те, що гроший немає...

Воловодились з ним Москалі до ранку. Нарешті майор сказав:

— Коли він такий клятий, шпурніть його в Дніпро, у саму пащу пороги.

Підхопили його Москалі на плечі і понесли. По дорозі Лантух говорить до своїх катів:

— Нема на вас хреста, харцизи. Велике зло заподіяли ви Україні: спліндували наші оселі, знесли наші вольности, зруйнували Січ, відняли у нас все, що було нам святе. На віки будь ви прокляті, песиголовці! Із дна Дніпрової прірви буду я дзвонити до милосердного Бога, щоби Він подав нашому народови сили звільнитися з під московського ярма, а на вас наложив кару, яку ви заслужили за діла ваші прокляті.

З високої скелі кинули Москалі прадіда у прірву порога.

І дивне диво!.. Ранком другого дня із дна порога понісся на далекі околиці спіжевий гомін дзвона. Такий самий гомін, як на Січі, з дзвіниці св. Покрови.

І до наших днів дзвонить цей поріг.

Коли день соняшний, лагідний, а на небі і на землі розлита солодка і пекуча тишина — тоді чути гомін хрустальний, чистий, голосний. Видзвонює він так:

Дзвонить дзвін —
Москалям проклін...

Коли день вітряний, січе дощик, на небі чорні хмари, а на землі похмуро, тоді гомін рвучкий, хрипливий, бубонить, немов з пересохлого горла:

Будем жити!
Москву бити
Колись будем,
Не забудем!

З того часу і повсталла назва Дзвонецького порога.

Михайло Середа.

Брехня за брехню.

Раз огородник стрів гончаря
Тай просто з моста так почав брехати:
— От, маю я в городі гарбуза,
Але гарбуз! Оттак — завбільшки хати!

— Е, що гарбуз! — гончар йому на те —
Учора я горнець вам вспів зробити...
Але такий, що як на те піде,
То й вісім хат у нього мож всадити!

— Це вже брехня! Нема таких горшків!
Та і на що потрібний той горщище?
— Як то на що? А як би хто схотів
Зварити ваш великий гарбузище!

Ю. Ш.

Пригоди вітру.

Був прекрасний осінний день. Сонце сипало золотим промінням.

— Знаменита пора для проходу! — подумав собі вітер.

Вітер — як вітер. Що подумав це вже й учинив. Скринок не пакував, клунків не вязав, як стояв, так рушив у світ.

— Ш! Ш! Ш! — свиснув, летючи улицею.

— Підеш зі мною? — закликав весело до кусника паперу, що лежав на улиці.

Папір підлетів, покотився кілька кроків вперед — але зараз таки впав змучений на землю.

— Шу-шу-шу! Хто піде зі мною? — кликав вітер.

— З усіх боків спішили охочі: сухі листочки, легкі картки паперу, навіть кілька капелюхів фурнуло з голов прохожих людей — і далі з вітром на прохід.

— Так, то розумію! — подумав вітер. — Полетимо скорше, як блискавичний поїзд!

І пірвавши капелюхи, поніс їх бистро вперед.

Ба! За вітром хотіли піти й відчинене вікно і горщик з цвітами! Але вікно не могло відірватися з завісів, тільки вдарило собою — а шиби повипадали й розбилися на кусні! Горщик розбився на дрібні черепки.

Люди перелякалися вітру. Одні бігли за капелюхами, другі замикали вікна.

Але вітер скоро побачив, що подорожувати в товаристві не вигідно. Одні — як вікно — не мають дозволу на виїзд, другі не вміють ходити — як горщик, треті скоро мучаться і падуть по дорозі на землю, як капелюхи й листя.

— Полечу собі сам! На вулицях тісно! Вилечу з міста на вільний простір! Там собі погуляю!

За містом пускають хлопці орла. Він не дуже то держався у повітрі.

— А, орле! Що чувати? Не можеш летіти? Я тобі поможу!

Підніс орла високо-високо, аж під хмари. Діти аж скакали з радости.

Потім влетів вітер у поблизький ліс.

— Фу-фу-фу! — поздував усі листочки, що ще держалися дерев.

На лісовій стежці пішов з ними в танок. Коломийки, козачка, гопачка, чумака, аркана. Всякі танці! А натанцювавшись доволі, полетів собі дальше.

Скочив на близький горб. Серед горба росла самотна сосонка

— А ти що тут робиш, сосонко? Ти звідки тут взялася? — запитав вітер.

— Ти не пізнаєш мене? Сам же ти приніс мене й посадив, як я була ще маленьким зернятком.

— Га-га! Алеж виросла ти гарно! Шкода, що не можу взяти тебе з собою. Будь здорова!

І вітер полинув даліше полями, аж залетів у село.

Там усі прийняли його з пошаною. Верби низько йому вклонилися, а берізка аж землю галузками замітала!

— Гаразд! — закликав ручник, що сох на плоті і полетів собі з вітром.

Тільки один старий ясень, що стояв біля церкви, заскрипів гнівно і промовив:

— Знову вітер і то східний! Принесе холод і посуху...

Той ясень завжди був незадоволений з вітру. Як прилетів північний вітер, тоді ясень нарікав на зимно; як полудневий, то на спеку; як західний то на дощі; а як східний то на похуху й холод. Але це певно лише для того муркотів старий ясень, що сам не міг і собі погуляти, як той вітер, тільки був прикований до одного місяця. Це нудило старенького.

Вітер хотів щось сказати старому, але якраз на дзвіниці зазвонили дзвони і заглушили його бесіду. Тоді він кинувся на село, на леваду, де хлопці розложили огнище. Дмухнув на огонь, розкидав жар, закурив хлопцям димом у вічі. Але довго не бавився, бо близько на горбку побачив вітряка і радісно поспішив до нього.

— А! Як маєшся, любий вітряче! Потанцюймо собі трохи!

Вхопив вітряка за крила і став ними крутити — на втіху мельника, бо млин почав молоти свіжу пшеницю на біленьку муку.

Зробивши мельникови прислугу, вітер понісся полями, злинув понад ріки і стави, заколисав хвилями. Потім піднісся в гору, розігнав чорну хмару і поніс її останки на захід, над море. Там собі погуляє до схочу тай човнам і кораблям плисти допоможе!

(За журналом: „В сонці“).

Колискова пісня.

Спи, дитино моя, спи,

Сон солодкий тихо сни,

Я за няньку привела

Вітер, сонце тай вірла.

Полетів орел в гніздо,

Сонце за гору пішло,

Вітер полем погуляв

Тай до матінки помчав.

Тільки вітер прилинув,

Каже мати: — Де ти був?

Чи на хмарах воював,

Чи за хвилями вганяв?

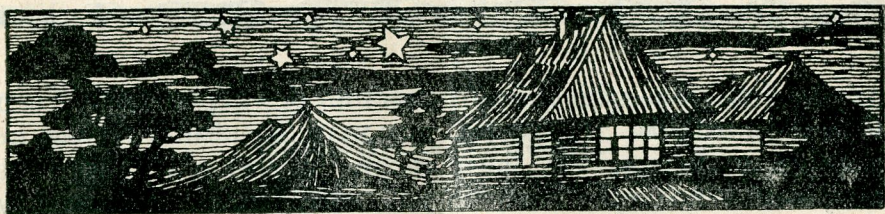
— Не на море я летів,

Не на хмарах я шалів,

В крайній хатці я бував,

Там дитятко колисав!

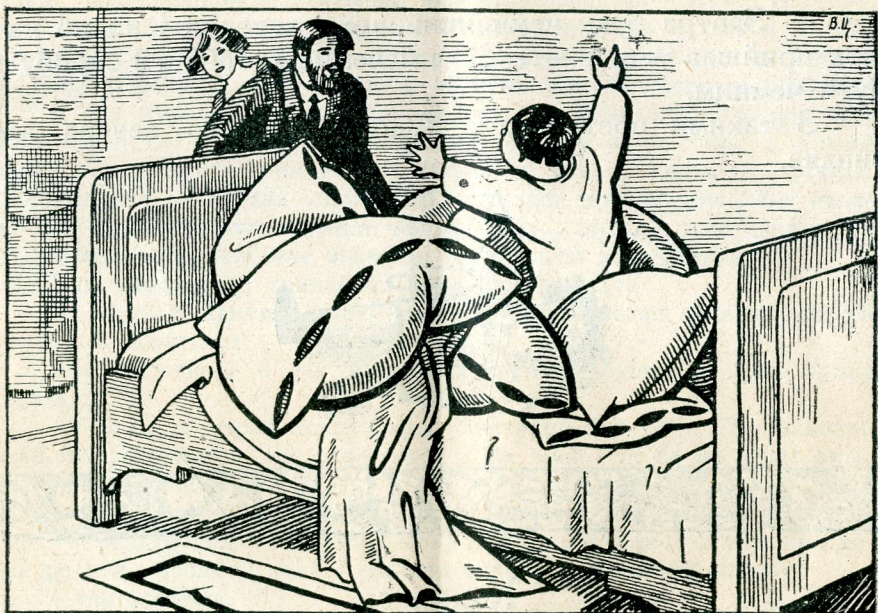
А. Майков.

Добраніч тата!

Левцьо ніколи не йшов до ліжка, не поздоровивши усіх і не побажавши всім доброї ночі. Кожного вечера питався тата й мами те саме:

— Прийдете поздоровити мене в ліжку?

Майже завжди тато й мама відповідали, що пішли би, колиб Левцьо хотів розбиратися, колиб не мучив місс Пір і колиб не робив гімнастики на поручах ліжка.

Левцьо обіцявав бути чемним, ішов на гору і в короткім часі починав дзвонити його дзвіночок: Дзінь-дзінь-

дзінь-дзінь-дзінь-дзінь-дзінь! і дзвонив без перестанку. Тато й мама виходили по сходах, входили до кімнати, але не знаходили Левця. На його місці в ліжку лежала гора подушок і колдер. Тато шукав тут, мама шукала там і обое дивувалися:

— Куди міг дітися наш хлопчик?

— Чи міг би втекти до діда, до Фльоренції?

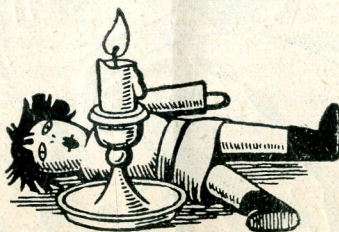
Нараз гомін сміху добувався з цієї купи подушок і колдер. Тато й мама бігли до ліжка Левця і чули ще сміх. Він підносив одну подушку, підносив другу, в кінці показувалася між колдрами білява головка і Левцьо вискакував, підскакуючи на ногах та кричав:

— Я тут, я тут!

Обіймав тата й маму і думав про те, що зробити би на слідуючий день, по чім говорив:

— Завтра буду чемнійший, ніж сьогодні і колиб навіть прийшла мені охота бути нечемним, то таки спробую бути чемним.

З такими постановами Левцьо кожного вечера засипляв.

Когут.

Когут піє — рано будить,
Товаришів страх не любить;
Водить курки по подвірю,
Пишається в гарнім пірю —
Гордий він на свою вроду —
Така його вдача з роду!

Ха.

Лисиця і куниця.

(Стара байка на новий лад.)

Сьогорічні вакації не були щасливі для дітей. Вони не сповнили їхніх ^{їх}ожиданих бажань.

Звичайно, коли діти приїзджали з міста на село, приїзджали також два їхні молоді стрийки, котрі студювали на високих школах. Стрийко Василь студював медицину, а стрийко Микола права.

А які то були стрийки! — Не такі собі звичайні, що лише книжки читають і цигара курять... О ні! — Звичайно як стрийки приїзджали то так було весело, що ціла хата ходором ходила. Вони уганяли з дітьми по всіх кімнатах, переверталися з ними по підлозі. В саді лазили з дітьми по деревах, тай заглядали до бузькового гнізда. В погідні дні саджали діти на коні і возили світами, або вчили плавати по ставі, або возили в лодках. Хлопців учили стріляти з малого фльоберта. Часом ходили з дітьми до ліса на далекі прогульки.

Славні були стрийки Василь і Микола, нема що й казати. — Таких стрийків побажатиб усім дітям. З такими стрийками то і вакації добре перевести. І не чуєшся, як вони минули скоро та щасливо.

А сих вакацій не знати що сталося. — Приїхали стрийки, але якісь нахмурені і споглядали один на другого з під ока. З дітьми тільки привиталися, тай до них більше ні одного слова не сказали. Діти ожидали на забави один день, ожидали другий день, але надаремне... — Вкінці діти зложили велику раду і питали одно одного, що се мовчання стрийків має значити; що сталося зі стрийками?

Тоді найстарша, тринадцятьлітня Оля сказала:

— Я знаю причину, знаю чому стрийки невеселі — вони мабуть задумують женитися!

Але молодший о рік Юрко відкинув з обуренням тую думку і сказав:

— Олю, ти зараз припускаєш найстрашніші річі. Тож наколиб стрийки поженилися, ми стратилиб їх на віки! Ні! се не може бути, се неправда, неправда!

— Щож діяти? — спитали прочі молодші діти майже з плачем.

— Знаєте що? — сказали старші — ми будемо слідити стрийків, що вони роблять, коли годинами сидять в гостинній кімнаті.

І так зробили.

Оля заглядала з города через відчинене вікно, а Юрко зі спальні кризь дірку від ключа.

Одного разу побачили вони, як стрийко Микола довго ходив по кімнаті зі збуреною чуприною, вимахував руками і говорив щось, що тяжко було зрозуміти. Вкінці станув посередині кімнати, видивився страшно на стрийка Василя тай крикнув:

— А я тобі ще раз кажу, що побідять монархісти, і ще раз монархісти!

Відтак ударив кулаком у стіл так сильно, що аж дітям лячно стало. А стрийко Василь зареготався дуже негарно і, всадивши руки в кишені, процідив крізь зуби:

— Комуністи, комуністи братчику! — Комуна запанує на світі.

Ті слова впровадили стрийка Миколу у велику злість і він закликав:

— Що? — ти може і сам комуніст?

А стрийко Василь:

— Так, я комуніст, або що? — І знов засміявся. А стрийко Микола все кричить:

— А я монархіст, монархіст! Нема між нами згоди і не може бути. Від нині ти не мій брат!

Перелякані діти повтікали і побігли просто до бабуні. Бабуні все можна розказати, бабуня все пояснить. А найважніше: ті страшні слова, котрих діти ніяк не могли зрозуміти. Слова, котрі могли розлучити навіть дорогих, любих стрийків.

— Бабусю, бабусенько! Розкажіть нам, що значить: «монархіст» та «комуніст»?

— Добре діти, сідайте! Я вам розкажу, як звичайно байку, тим разом із життя птиць.

* * *

Добре діялося в царстві птиць у давні часи. Птиці жили по божому. Стерегли і шанували свої гнізда. — Кожда порода птиць мала визначену собі якусь часть ліса, чи поля, де могла спокійно жирувати, гніздитися і виховувати свої діти. — Всі були вдоволені і щасливі. — Але в щастю звичайно щасливий і не застановляється над тим, звідки те щасте береться і хто кермує життям, щоби воно мирно та щасливо укладалося.

Так і птиці в ті давні часи не застановлялися, що мирне життя, незайманість ворогами, одним словом щасливість, завдячують сему, що над ними панує мудрий король-орел. — Що його бистре, королівське око, дивлячись з найвисших вижин, бачить кожду найменшу птичку в цілім королівстві і піклується нею. — Орел був монархом, себто: він представляв собою найвищу владу у царстві птиць. Тому устрій птичій держави був тоді «монархічний».

І сталося, що злобні звірі: лисиця та куниця, котрі любили робити птицям шкоду, видаючи їхні молоді писклята та яечка — постановили спільними силами збурити монархію короля-орла. Вони не могли знести сего, що бистре око короля все і всюди бачить і що нападені птиці, на приказ короля, бороняться гуртом проти ворога. Вони пізнали, що в єдності є сила держави і постановили тую єдність розірвати. Вибрали вони деякі свободолюбні й вільнодумні птиці, та почали їх бунтувати проти монархічного устрою держави і проти короля.

Куниця вдала із себе дуже набожну та чесну пустинницю, котра виреклася мяса та яець і дбає лише про добро бідних птиць і так до них промовила:

— Подопчіть перестарілі звичаї, скиньте владсть зарозумілого орла, котрий уважає вас усіх за своїх слуг і невільників. Час вже, щоби кожде з вас було для себе королем, щоби кожде переймало частину влади на себе! — З хвилиною, коли ви переймете владсть у свої руки, будете рядити, як вам подобається!

— Правда, правда! — закликали присутні: когут, курка, воробець і зазуля... Ми заведемо нові права, такі на яких нам булоб вигідно жити!

Куниця засміялася хитро під вусом, що вдалась її штука. А воробець вже вискочив на пліт і розпочав віче; він крикнув:

— Прошу о голос! — Товариші й товаришки! Наш устрій державний не варт ані феника, — він є перестарілий. Прошу вас, возьміть на примір таке глупе пошанування гнізд! Я, приміром, не є з уродження будівничим; будую гніздо на тимчасовий лад: трохи клоча, трохи піря, соломи, шмат; — місце денебудь, під стріхою, в ринві. — Починає падати дощ, гнізде їде ринвою в долину з дощем, а я з ним. — Зле! — Бачу, ластівка має вигідну хату. Я до неї в гостину, а вона сейчас та до короля, та на скаргу! І за що? — Чиж гніздо не може бути спільне?

Я є проти незайманности гнізд! Хто за мною, нехай піднесе крило до гори! — Так! — А тепер гайда до збруї і на королівський двір! Тут закувала зазуля:

— Я свободна птиця, люблю простір. Не люблю я сидіти та сидіти на місци. — Висиджуванне на яйцях уважаю за найглупше і найнездоровше занятте. Тому лишаю це дурнішим від себе, а саме зношу яйця в чужі гнізда. Часом, як мое молоде підросте, то викидає чужі писклята із їх власного гнізда. Ну — годі инакше, воно прецінь мусить також жити...

І за тую мою мудрість в тій глупій державі вважають мене ще негіднецею! — Я є за свободою зношення яець в чужі гнізда. Хочу, щоби вийшло таке право, щоби ті, що хотять сидіти: сиділи на яйцях, — а другі: щоб' літали собі вільно.

— Хто за мною — нехай піднесе крило до гори!

А когут запіяв на подвірю, зажмуривши очи:

— Овва, скинемо владсть орла, то я сам стану орлом! Хибаж я йому уступаю що до краси та розуму?

— Проч з ним! На ліхтарню його! — Глупий його устрій державний! — Чому я приміром маю сидіти лише на своїм подвірю, коли мені подобається чуже? — Коли мені і товариство чужих курок до вподоби! — Або приміром моя жінка — чи вона мусить висиджувати лише курята? — Ні! вона вже давно позбулась сего пересуду. Підкиньте їй які хочете яйця, а вона висидить вам: качата, индичата і які самі хочете молоді — бо вона розумна, та лагідна птиця.

— Уважаю, що ніякий король не повинен мішатися до сих справ.

— Тому ми нині тут зібрані птиці ухвалюємо: 1) скинути владсть королівську; 2) завести такий устрій державний, де всі булиб собі

рівні; 3) майно має бути спільне і гнізда спільні; 4) ми не будемо признавати ніякої приватної власности.

— Цей наш новий устрій державний буде називатися »комуністичний!«

Всі птиці згодилися на се і вибрали когута своїм комісарем. Відтак рухнули всі »ударною« ватагою на королівську палату.

Тимчасом лисиця не дармувала. Вона побігла прямо до короля-орла і сказала:

— Ваше королівська милосте, ви вправді уважаєте мене за ворога свого роду, однак я прибігла остерегти вас перед нещастем. Птиці збунтувалися проти вашого престолу — вони йдуть до бою. Вони заводять новий державний лад!

На таку вістку захиталась королівська корона на голові орла. Але сейчас прискочили вірні престолови бузьки, соловії і голуби та придержали її своїми крилами. Відтак закликали всі грімко в оден голос:

— При тобі, пане наш, стоїмо і стояти хочемо!

Король відискав зимну кров і закликав гнівно:

— Проч з бунтівниками! — До збруї!

І нозпочалася люта борба. Царство птиць розділилося на дві части, на два ворожі табори.

А лисиця і куниця так скористали із сего, що повиїдали всі яєчка із опустілих гнізд, а молодих, яких не могли вже пожерти, позаволювали до своїх нор на вічну загибель.

* * *

Бабуся скінчила байку, а діти розійшлися задумані.

Кілька днів опісля діти чули таку розмову своїх родичів:

Мама говорила:

— Як ти думаєш, що дальше буде з нами?

Тато відповів:

— Та що буде? Загинемо марно! Бачиш, що одна частина нашого народу, підбурювана проти другої, спорить: який має бути устрій нашої держави — монархістичний, чи комуністичний. В тій незгоді роздроблюється сила та єдність народу.

А тимчасом пропадають наші діти без науки, без рідного слова серед чужих — пропадають на віки для свого народу...

Юрко нахилився до уха Олі й здивовано запитав.

— Невжеж і між людьми є також лисиці та куниці?...

А. Ізмайлов.

Не будь гордий.

В газди стояла при стіні драбина —

І хоча усі однакові щєблі,

То все таки горішна щєбелина

Чванилась гордо: Ось, я на горі!

Прийшов господар раз в осінну днину

Й драбину взяв — дістати щось з поду,

При тім зненацька обернув драбину

Й щєбель наш гордий опинивсь в низу!

Переклав: Ю.

Зерно збіжа.

Славний султан Омар вибрався раз на лови в свої ліси. Серед метушні й погоні за диким звірем відділився якось від своєї ловецької дружини й блукав самотній густим бором. Нараз побачив перед собою величезного тура, що пробіг між деревами. Султан вистрілив з лука, але не вцілив! А тоді бішений звір кинувся на нього з такою скаженістю, що певно бувби його роздер на куски. — Та нараз якийсь незнаний султанові чоловік

несподівано надбіг з боку, забіг звіреви дорогу, кинувся на нього й убив.

— Ти вратував мені життя! — сказав султан. — Хто ти і як зовешся?

— Моє ім'я Алі — відповів чоловік. — Я є писарем в поблизькому селі. Але давнійше я був рільником, мав трохи власного ґрунту й засівав його збіжем! Та впало на мене велике нещастя — хвороба і злі пригоди позбавили мене маєтку.

— Здоров був! — закликав султан, досідаючи коня, — не журися! Небаром одержиш відомости від мене! Правда й труд — усе перетруть!

З тими словами султан пустився доганяти своїх людей, а убогий Алі вернув до дому в село. Він розказав своїй жінці про свою пригоду в лісі. Жінка мало що не збожеволіла з утіхи й переконувала чоловіка, що султан певно гоїно заплатить йому за ратунок життя.

Другого дня жінка майже не відступала від вікна, вигадаючи посольства від султана. І справді вже під вечір піднеслася курява порошу на дорозі, а перед убогу хатину писаря заїхав величаво прибраний прибічник султана.

Коли вся родина враз із батьком вибігла з хати, дворянин зіскочив з коня, вклонився низько спасителеві султана й подав йому маленьке пуделочко і звій паперу. І зараз же сів знову на коня й відїхав у столицю.

— Ах! Що там може бути? — кликала з цікавістю жінка й діти писаря. — Певне діамант або якийсь другий дорогий камінь!

Алі оглянув пуделочко. Воно було звязане стяжкою, на якій видніла напись: „Правда і труд усе перетруть!“

Писар розв'язав стяжечку, відчинив пуделочко і на превелике своє здивовання побачив там — тільки одно-одніське звичайне зеренце пшениці.

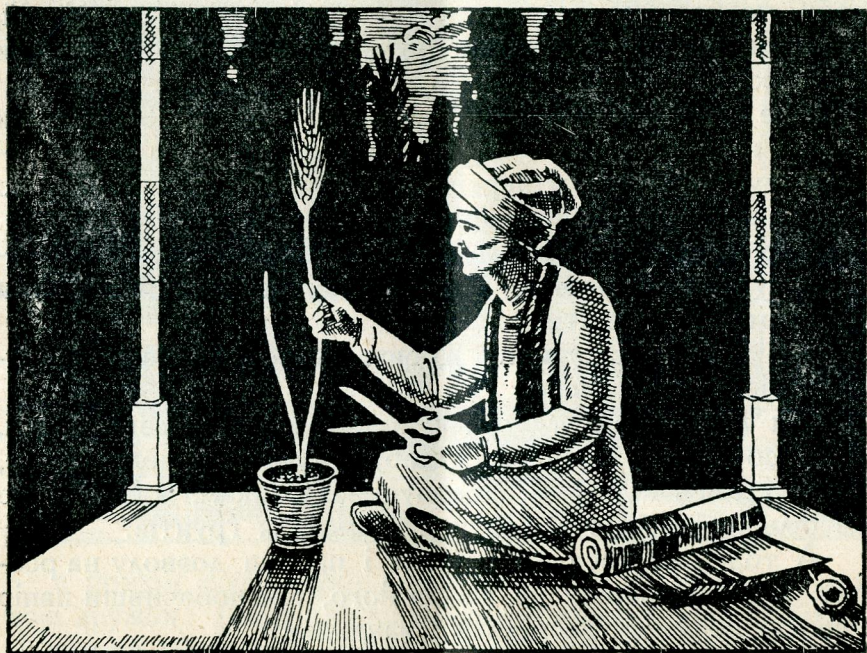
Здивований таким дивним дарунком, розвиває папір і читає. А там написано, що султан наказує всім намісникам краю, щоби вони в кожній хвилі позваляли вбогому Алі — писареви, засівати збіжжя і збирати жнива на землях султана, але під тою умовою, що Алі не сміє сіяти купованого збіжжя, лише вигодоване власними руками.

Алева жінка зачала плакати і нарікати:

— То так султан платить тому, хто врятує його життя? Чи це личить багатому й славному султанови насміхатися отак з убогого чоловіка?..

Але Алі не зважав на плач і крик жінки і подумав собі: Гм! Султан певне не хоче мене тим скривдити! Вже мусів він щось добре для мене придумати, коли прислав мені те зерно. В кождім разі — треба послухати його наказу.

Він взяв горщечок, насипав у нього чорної землі і посадив у неї зеренце пшениці. Безнастанно заглядав він до горшка, аж нарешті з радістю побачив, що зерно зійшло. З часом воно розвинулося в дорослий колос. Алі стяг колосок, вибрав зеренця й почислив. Було їх п'ятьдесять. Зсипав їх до мішочка, а за пару неділь приготував малу грядочку в городі і посадив на ній усі п'ятьдесять зерен.

Слідуючого року мав Алі велику грядку гарної пшениці. Зжав її знову ножичками, покрушив у пальцях і зсипав зерна в більший мішочок.

А тоді взяв з шуфлядки папір з печаттю султана й пішов до завідателя тої провінції, в котрій жив; предявив урядникови документ і зараз дістав загін поля під засів зерна.

Як це збіже дозріло вже на досить великому лані, Алі зжав його уже серпом, зібрав кількадесять снопів, вимолотив і зсипав зерно в кілька мішків. Тоді знову пішов до намісника, одержав ще більше поля й засіяв усе зерно.

Так ішов рік за роком, а Алі засівав на султанських полях щораз більші простори. Мешкав уже тепер у гарнім домі, дітий післав до школи; жінка перестала нарікати на султана, — бо зрозуміла вже тепер вартість його дарунку.

Алі був уже в посіданню великанських земель. Уже засіяв усі ґрунта своєї провінції, дістав великі землі в сусідній, а потім щораз далі. І хоча вже по жнивах він продавав половину збіжа, щоби добути грошей на свої потреби, то далі другою половиною засівав поля провінцій, бо всюди на вид султанської печатки, давали йому стільки землі, скільки треба було під засів усього зерна.

Але вкінці султанські урядовці з острахом почали глядіти на ту роботу. — Що ж буде далі — думали собі — як усі султанові землі перейдуть на власність того убогого колись, а тепер пребогатого Алі?

Але мудрий Алі думав инакше. Він знав, що захланности султан не любить і певно тільки хоче його своїм дарунком випробувати.

— Час уже скінчити! Досить я розбогатів — подумав собі бувший писар.

Він продав решту збіжа, одержав величезні гроші, купив собі за них доми, худобу та багато поля, а все, заняте колись під засів, звернув намісникам, кажучи, що вже більше не буде засівати султанських ґрунтів.

А тоді вибрався до султана і просив дозволу на розмову. Султан спершу не пізнав його, але побачивши папір зі своєю печаттю, засміявся і закликав:

— А, це ти Алі, що вратував мені життя! Мої намісники нарікають, що небаром забереш у мене всі мої поля. Але маєш до того право, бо послушний мені, доходиш майна власною працею. Засівай далі, скільки схочеш!

— Ні, ласкавий султане! — відповів Алі. — Завдяки тобі маю вже досить маєтків. Працювати буду далі, бо твої слова „Правда й труд — усе перетруть“ і „Правда та труд найкраща дорога життя“ я виписав не тільки на дверях свого дому, але й у своєму серці! Та тепер я вже буду засівати лише власне своє поле, яке я купив собі за гроші, одержані з продажу збіжа. Твоїж поля я віддав твоїм намісникам — і ось віддаю тобі й той доку-

мент з твоєю печаткою — тай благословлю тебе за твій величавий дар.

— Добрий чоловіче — закликав зворушений султан — великі скарби знайшов я у тобі: ти відважний в небезпеці, — сміливий у нещастю, — витревалий в праці,

— а притім роботящий і незахланний! Ти справді гідний моєї дружби! Таких людей потребує кождий король більше, як золота і дорогого каміння. Дай мені отже свою приязнь і жичливу раду — а я з неї буду часто користати.

Так стали добрими приятелями славний султан Омар і трудячий Алі, про якого від тоді пішла слава по всьому світу.

(За М. Залескою).

Соловій в неволі.

(Байка).

Зловив раз котик соловія
І кігті в нього запустив,
Пропала в пташки вся надія,
А кіт мій так заговорив:

— О, соловію, мій ти раю!
Пре тебе я давно чуваю,
Що ти прекрасний є співака...
Якось мені кум лис балакав,
Що голос в тебе так чудовий,
Що пастухи й пастушки чорноброві
Від твого щебету стають не ті...
Хотілосяб — признаюся — й мені
Послухати раз хоч голосу твого.
Не бійся, пташко, я нічого злого
Тобі не вдію! Тільки ти, будь ласка,
Зачни свій спів! Нехай він, наче казка,
Мене до сну осьют вколише...

(А соловій наш ледво дише!)

Ну, пташко заспівай, я жду!

Та соловейко ні дуду...

Хотів був правда заспівати,

Уже почав... і став пищати.

— І тим ти чарував весь світ? —

Питає з насмішкою кіт.

— Деж є та чистість, де та сила,

Що всі про неї говорили?

Ні, бачу, ти в піснях не дуже битий,

Спробую ще, чи в м'ясі соковитий!..

І зів кіт птачку в чистім полі...

Якаж наука в байці тій?

Не заспіває соловій

В котячих кігтях, у неволі!

Про хороброго зайчика довговухого, косоокого, куцохвостого.

(Байка).

Був собі, жив собі в ліску зайчик: довгі вуха, косі очі, куций хвіст. Та був він собі вже дуже боязливий! Трісне якийсь сучок, порхне з дерева пташка, впаде кришка снігу — ого! У зайчика душа в пятах!

Та боявся зайчик день, боявся другий, лякався тиждень, страхався місяць, ба й рік, — а потім підріс на старого заяця й надоїло йому вже бути боягузом!

— Нікого я не боюся! — крикнув він на увесь гай — не боюся нічого і вже!

Зібралися старенькі зайці, позбігалися молоді зайченята, припленталися сиві зайчихи, — всі слухають, як чваниться чванько-заяць — довгі вуха, косі очі, куций хвіст. Слухають і очам своїм не вірять! Щеж такого не бувало, щоби заяць та нікого й нічого не боявся!

— Ой, ти, косокий! І вовка не боїшся?

— І вовка не боюсь! Ні лиса, ні медведя, нікого!

Ну, це вже виходило трохи смішно. Захіхікали молоді зайчата, закривши писочки передніми лапками; голосно зареготалися старі зайчихи-бабусі; ба й посміхнулися старі зайці-діди під вусом. Вони не раз побували у лапах лиса, у зубах вовка... знали, що це значить... Дуже, дуже смішний заяць! Ах, який смішний чванько!

Всім стало дуже весело від такої самохвальби заяця-небой і почали страшенно сміятися, скакати, герці виправляти. Дехто на черево клався з великого сміху. Ніби всі подурили, дивлячися на хвалька.

— Та що тут вам довго балакати! — розчванився на добре заяць-небой — як мені попадеться вовк у лапи, я його зім! От що!

— Ах! Який смішний! Ах! — зареготали ще голосніше усі заяці. Всі бо бачуть, що і смішний він і дурний, коли про вовка таке балакає.

Та про вовка помовка, а вовк і тут! Ходив собі десь по лісу у своїх вовчих справах, проголоднів, аж у животі закутило тай подумав собі: „От перекусити тепер зай-

чика на підвечірок!“ Аж чує — а тут таки десь близько заяці герці, забави виправляють тай про сірого вовка, цебто про нього, споминають! Тож у ту мить станув, звірив, де це, і став підкрадатися... Підійшов зовсім близько, станув і надслухує. Чує, як заяці над ним сміються, а вже найбільше чваниться заяць-небой — довгі вуха, косі очі, кущий хвіст.

— Ти мене зїш? — подумав собі вовк. — Ой, братухо, підожди, скорше я тебе зїм! — І став підкрадатися ближче, щоби краще приглянутися тому небоєви. А заяці й нічого не замічають! Сміються собі й веселяться краще, як спершу. Ось заяць-небой вискочив нарешті на пеньок, щоби його краще чути й видати і почав:

— Послухайте, ви, боягузи! Послухайте і дивіться на мене! Ось я вам зараз покажу одну штуку! Я... я... я...

Тут начеб то язик йому примерз. Задукався, загикався — і далі ні слова... А то він того вовка за кущем побачив! Другі заяці не бачили, бо гляділи на пеньок, а він побачив.

І тут сталася незвичайна річ. Заяць-небой хвилину глядів, а потім підскочив у гору, ніби мячик і з страху впав просто на широкий вовчий лоб! Клубком покотився по вовчій спині, ще раз-два перекицнувся у повітря — а потому, як дав ногам знати, то, здається, готов був з власної шерсти вискочити!

Довго він так утікав, бо „в страха очі великі“, — аж вкінці зовсім вибився із сил. І хоча йому заєдно здавалося, що вовк мчить за ним слід у слід і ось-ось зловить його своїми вовчими зубами, він таки нарешті впав безсильний, закрив зі страху очі, і ждав — смерті.

А вовк? Вовк біг у той час у зовсім противний бік! Бо як заяць упав йому на чуба, він подумав собі, що це хтось стрілив у нього, — бо такого ще йому не траплялося, щоби заяць скочив йому на голову. І вовк також настрашився і почав утікати...

Побачили заяці це диво тай зі страху мало не поміли. Хто за кущ сховався, хто за пень, хто в яму, а дехто таки на місци присів тай ждав загибелі... Колиж прождали якусь хвилю і побачили, що нікого нема, стали вилазити на поляну.

— А добре налякав вовка наш косоокий! — стали прихвалювати.

— О, якби не він, то вже й не булоби нас у живих! — підхопили другі.

— А де він, наш відважний братуха? — питали треті.

Стали шукати. Ходять, ходять, нігде немає. Ей, чи не зів його таки сірий вовчище? Ба ні! Таки найшли його: лежить у ямці під кущиком, ледво живий.

— От, козак, довговухий! — закричали в один голос. — От лицар, їй Богу! Добре ти перестрашив сірого вовка! Спасибі тобі, брате! А ми гадали, що ти лише так чванишся. Вибач!

Почувши такі похвали, заяць-небой в туж мить набрав духа. Виліз із нори, надувся, прижмурих очі і почав:

— А ви як би гадали? Га? Ей ви, боягузи заячі!..

І від тої днини заяць-небой і самий почав думати про себе, що він справді й вовка не боїться...

З російського перепоїв: Ю. Ш.

А. Блок.

Бідний зайчик.

Ой, настала осінь
Зимна тай слотлива,
З піль капусту взяли,
Лишенько зайцям!
Скаче попід сосни
Зайчик боязливий,
Ох, коби не впасти
В зуби тим вовкам!..

Думає про літо,
Опустивши вуха,
Дивиться на небо,
Небо все в імлі, —
Ох, коби вже тепло,
Ох, коби вже сухо,
О, як прикро бристи
По снігу й воді!..

Переклав: Ю. Ш.

Як люди дізналися про огонь.

Прибіг малий Микольцьо зі школи тай просто до мами:

— Мамцю, прошу дати їсти! Я страшенно голоден!

— Зараз буде обід — каже мати. — Хай тільки борщ закипить. Підложи но, Миколо, ще два поліньця під кухню!

— Добре! Уже, мамуню! Але бо ті дрова щось не дуже добре горять. Коли той обід буде?

— Ну, ну, не нарікай, сину! Огонь добре горить, то й обід скоро буде. А що мали робити люди давно, як ще й огню добре не знали?

— Як то огню не знали, мамцю? А на чім же варили борщ, або чай, або вареники?

— В тому то й річ, що нічого не варили, а все сире їли, що Бог післав. Чи овоч, чи ростину яку, чи мясо звірят, усе сире їли.

— І нічого не шкодило їм, матусю?

— Може декому й шкодило, бо не добре все сире й студене їсти, але давні люди були здоровіші від нас.

— Колиж це, мамусю, перший раз огонь винайшли? — запитав цікавенький Микола.

— Це тяжко сказати, сину. Мусіло це бути дуже а дуже давно, бо і в тих могилах, які нині випадково люди знаходять і які походять з перед кільканайцять тисяч літ, і в них знаходяться сліди обгорілих костий, дерев і т. п. Видко отже, що вже тоді був огонь, коли чоловік жив ще зовсім дико по лісах і печерах.

— А як же ті бідні люди прийшли на гадку, що можна розпалити огонь?

— Того також напевно не знаємо, але можна припускати, що або грім запалив дерево в лісі, або чоловік сам, хочаби вигладити два кусні дерева, тер їх в руках, аж нечаяно скочила іскра й дерево запалилося. А може де від вибухаючого вулкану впав огонь на траву й запалив її, — досить, що коли людина, змерзла й мокра, побачила огонь і почула, яке гарне тепло іде від нього і світло серед ночі, тоді сама стала докладати дров, щоби огонь горів вічно. І всі давні народи (прим. Греки, Римляни) певне на ту памятку встановляли окремих сторожів, які мали стерегти у святинях вічного огню, щоби він ніколи не загас.

— А як люди навчилися пекти й варити?

— Це все навчив їх досвід і випадок. Упав приміром кусень мяса, яке споживала родина довкола вогнища, в огонь, на вугля, мясо почало смажитися, пішов гарний запах. Люди спробували його, що ліпше печене мясо, а ніж сире, і потім уже пекли його. Щож до варення, то вперед мусіли видумати начиння, а потім уже навчилися приміром кидати зерно й крупи на киплячу воду — і так зварили першу кашу. Але чи ти думаєш, Миколо, що огонь тільки до варення й печення потрібний? А світло у ночі від чого маєш, як не від огню? А тепло в зимі? А всякі вироби з заліза

і з інших металів булиби можливі, як би перед тим не розтопив тих металів огонь на плинну масу?

Майже усе, що бачиш вироблене людськими руками довкола себе, майже все те зробили люди лише при помочи огню!

Світло і теплоту — ці два скарби, без яких наше життя булоби неможливе, завдячуємо огневи! — Але ми заговорилися, а борщ уже готовий... На, їдж, Микольцю, а щоби тобі краще смакувало, то подумай собі про тих бідних диких діточок, що їли колись усе сире і студене, коли ще люди огню не знали...

Як робиться олівці.

Олівець — чорний, червоний, синій, зелений, білий, — це ваш невідступний товариш у школі і в дома. Носите його то в пернику, то в кишені, а дехто в книжку кладе або у сшиток, хоча так неповинно бути, бо через те нищиться книжка і легко загубиться олівець.

Олівець досить дешевий. За кілька сотиків тай маєте олівець. Та ви вже знаєте, що кожда річ, хочби й дешева коштує багато праці. Отже і олівець. Над ним також працювало чимало людей, занім ви його дістали готовий в склепі за кілька сотиків.

Здається, що річ зовсім проста; кусник дерева а в середині „щось таке“, що пише... Але чи ви самі зробили би собі олівець? Ні! Його виробляють у спеціальних фабриках вправлені в тому ділі люди. А як? Послухайте.

Найважніший матеріал, потрібний до виробу олівців, це графіт. Графіт добувається з землі в копальнях. Сирий графіт не надається до виробу олівця. Його треба найперше вичистити і відділити від усяких примішок. Робиться це так, що графіт розпускається в бочках з водою. Тоді непригожі для виробу складники опадають на дно. Чисті плястри графіту висуюють в окремих печах, а потім мелять ті плястри на млинках. Змелений графіт ще раз перечищується і аж тоді дають його до так званого олівцевого вальця, то є до рурки, до якої впихається графітову масу тяжким молотом.

На дні тої широкої рурки є твердий камінь, а в нім вироблені дірочки такої форми, якої мають бути олівці: то круглі, то квадратіві, то шестигранні і тим подібні. Графітова маса, під натиском молота, пробивається крізь ті дірочки і виходить з них, наче довгі шнурки, щось подібне, як мясо мелене на машинці виходить крізь дірки машинки, наче громада шнурочків. Ті шнурки графіту укладаються на дощечки і застигають в штабки, які потім перетинається на палички, довжини звичайного або меншого олівця. Такі палички випікається ще в печі, у графітових скринках. Аж тоді готові вони до виробу і тоді вклеюється їх в оправу з дерева.

Ту дерев'яну оправу виробляється також на окремих машинах з кедрового, липового або вільхового дерева. Довгі поліна-кругляки тнеться на валки довжини олівця, а потім на маленькі дощинки, які вистарчають на 3—4 олівці. В тих дощечках робиться повздовжні вглублення або рівці, які мають до половини закрити графітову паличку. Коли в такий ровець вложиться паличку й накриється її другою дощинкою з такимже рівцем, тоді обі дощинки склеюється і стискається. Потім одною машинкою надається олівцеві бажану форму (округлу, гранчасту і т. д.) і аж тоді маємо готовий олівець, який тільки ще полірується в різних барвах, стемплюється та повязавши в тузини, по 12 штук, пакується в гарні коробочки, а ті знова в скрині й висилається на продаж по цілому світі.

ЦВЯХ.

Один купець вертав осінньої днини з ярмарку. Всі товари щасливо попродав і поспішав домів, щоби ще до вечера бути в хаті. По дорозі повернув до гостинниці, зів дещо і погодував коня, на якому їхав. При відїзді каже до нього слуга, що сідлав йому коня:

— Пане, вашому коневі бракує при задній лівий нозі одного цвяха в підкові!

— Це нічо не шкодить! — каже купець. — Якось ще три милі проїду...

Їхав він ще милю тай знову вступив до придорожної коршми. При відїзді каже йому слуга з тої коршми:

— Пане, вашому коневі бракує при задній лівій нозі підкови! Чи повести коня до коваля?

— Не треба! Ще якось дві милі заїду!

Він поїхав далі. Та дорога була осіння, болотниста. Кінь почав хромати, а потім у вибоїні впав і зломив задню ліву ногу.

Тоді купець мусів узяти з коня свій важкий клунок, коня оставив у рові, а сам пішов пішки.

Трохи далі напали на нього розбійники. Колиб був на кони, утік би від них, — а так вони ограбили його і пустили ледво живого.

Пішов купець без гроший і коня плачучи до дому тай став на свою долю нарікати.

— А все той проклятий цвях завинив! — закликав він з пересердя.

— Ні, то твоє недбальство винно! Треба було цвях відразу прибити — відказала жінка купцеви.

— Твоя правда! — сказав сумно купець.

Завзятий когут.

В невеличкому хазяйстві, посадила газдиня квочку, котра вивела в заміш: курята й качата.

Гляділа квочка на дітий радіючи, а найшовши зернятко на смітнику, вона своїм: »кво-кво« — скликає бувало дітий та ділить їх своєю добичею. Її байдуже було, тай не запримічала вона впрочім цього, що діти у неї вивелись не однакові. Одні, як звичайно, діти курячого роду, в гарнім, ніжнім, біляво-жовтім пуху, жваві і веселі. Бігають бувало по подвір'ю, а скоро повіє холодний вітрець, вони притьмом ховаються під крила матери, або викочуються на її спину. Зате ці другі діти, качата, якісь неповоротні, та неначе в англійській хоробі — ходячи, перекидаються з боку на бік. А ноги у них при тім широкі мов лопати. Тай бо клюв далеко не такий, як у дітий курячого роду.

Так і не запримітила була квочка цієї різниці між своїми дітьми, якби не один випадок. Вона то чуючи часто щебет своєї дівтори: »в світ, в світ,« хотіла потішити ним своїх діточок й вивела їх на простір поза межі подвір'я, у луг над річку, що перепливали біля хазяйства. Разом у гурті з цілою родиною ступав поважно й мовчки пишно вдягнений когут. Він глядів часто то на квочку, то на дітий і дивно йому стало, що діти вивелися в нього не однакові. Це він вже зразу запримітив.

З задуми тієї випроварила своїх родичів дівтора, яка увидівши простір, розбіглася на всі сторони, й своїм щебетом: »світ, світ, — п'ять, п'ять,« — заповнила весь простір над річкою.

Немало здивувалися обоє старі, коли їх дівтора поділилася на дві частини. Одні бігали по березі за мушками метеликами, а другі мерщій кинулись у річку і почали свобідно плавати по воді. Цього когут і курка не бачили ще з роду, щоби курячий рід міг плавати, ні про таке не чували від своїх родичів, ні прадідів.

Жаль стало квочці дітий. Вона боялася, щоби діти не потонули у воді. Довго ходила квочка по березі й безрадна звала своїм: »крі-крі« своїх дітий з води. Зате когут, глянувши на сю подію, ще з більшим недовірям, відвернувся від квочки й самітно проходжувався понад берегом річки. Случайно він, наблизившись над беріг, запримітив у воді такогож як і він когута — свою відбитку. — Його ще більше здивувало, що цей другий когут, слідом за ним ходить преспокійно вверх ногами і то у воді.

Ненавість і злоба, що вже від давен давна панує серед когутів, — взяла верх. Він, мов бішений, кинувся у воду на свого противника, та почав що сил бити його крилами то клювом, часто при тім захлепуючись водою.

Здивована квочка гляділа безрадно на когута, не знаючи, що йому сталося й своїм »крі, крі,« — перестерігала когута про нещастя, яке йому грозило. Але цього крику перестороги когут зовсім не слухав.

Не менше була здивована і дівтора. Перекикані курята, поховалися під крила квочки, заглядаючи нишком в сторону цієї дивної сцени.

Качата рівнож перелякані повилазили з трудом на другий беріг та поховалися у буряні, зазираючи крадьком звідтіля в сторону когута, пошіптуючи між собою: — »Диви, диви, здурів наш старий чудака-батько. Готов ще утопитися!«

Когут тимчасом бив безнастанно по воді крилами та клювом з усіх сил і чимбільше обезсилений захлепувався водою.

В широких кругах, які повстали на воді від ударів, фігура »противника,« здавалась бути страшною обезформленною масою. Кругом, по воді посипалося й плавало піре нападаючого, якому здавалося, що ось-ось, побідив такого, як і він, завзятого ворога вже...

Знемігши в борбі, він на хвилю розтягнув крила по воді й держачись в цей спосіб на її поверхні — старався відпочати. Скоро однак розколихана вода успокоїлася, і він здивований увидів знова ледви живого »свого противника«, який однак і далше з води держався своїм туловищем й шпонами його грудий. Це ще більше розлютило когута і він останками сил кинувся знов у кровавий бій.

Не поміг нічо зловіщий крик квочки: »крі, крі!« Він бив що сил то крилами, то клювом по воді, чимраз більше й більше захлиплюючись водою. І далше та сама обезформлена маса держалася його грудий. Ще раз ударив що сил крилами, зарившись по шию у воду, наносячи в цей спосіб послідний удар »противникови«.

Промокши до решти й залявшись водою, по хвилі він плавав зовсім мертвий по воді з розпущеними крилами. А стара квочка бігала по березі й скликала дітий з протилежного берега. Під вечер, не здаючи собі справи з того, що сталося, — сумно вертала квочка з дітьми домів, де вже розійшлася вістка, що червоний когут покінчив життя самогубством, утопившись в річці.

Федір Гриневич.

Вовк і перепеличка.

(Кабардинська казка.)

I.

В горяче літне полудне лежав вовк у кущах тернини і солодко дрімав.

Прилетіла перепеличка, сіла осторонь й сказала йому:

— Добрийдень, вовче!

Відкривши очі вовк, заревів, вискаливши зуби:

— На що ти розбудила мене? Мені снилося, неначе я їв молоденького баранчика, а тепер я відчуваю такий сильний голод, що умру, як що не зїм тебе.

— Я — пташка маленька, — сказала перепеличка, — коли зїси мене, не будеш ситий. Краще — піднімайся та йди за мною: я накармлю тебе гарним обідом.

— Гаразд! — згодився вовк, піднімаючись. Гляди, не обдури мене, а то знаєш у мене коротка розправа!

Перепеличка побігла степом, а за нею, перехилиючись з боку на бік, почимчикував вовк.

Біжить він і зазделегідь облизується: то-то, мовляв, до схочу наїмся.

Привела його перепеличка в густий і високий бурян, коло котрого Кабардинець жав просо. На вижатім місці, в тіні старого дерева, Кабардинка ладнувала обід: на простертій хустці розкладала кукурузяні чуреки¹⁾, пасту²⁾, кавальчики закопченого овечого сира і варену курку.

— Подивись, який гарний обід! — сказала перепеличка.

Виглянув вовк з буряну, і на вид їди очі у нього заблищали і слинка потекла.

— Ох, — застогнав він, — не муч ти мене, люба перепеличко, мерщій на корми, а ні то я умру з голоду!

— Потерпи трошки, — відповіла перепеличка. — Дивись, що я буду робити.

Підлетіла вона і опустилась під дерево.

Захотілось Кабардинці піймати перепеличку; стала вона підкрадатись да неї.

Перепеличка відбігла і присіла в траві.

Кабардинка на пальцях продовжувала підкрадатись...

От вона протягнула руку, щоби хватити її, а та знова відбігла і знова присіла...

А тим часом вовк не зівав: вискочив з буряну, живо поїв увесь обід і знова гулькнув у бурян. Знялась перепеличка, побачивши, що вовк упорався з обідом і полетіла до нього в бурян.

А вовк облизувався і обід похвалював.

— Все гарне було: і чуреки, і паста, — говорив він. — Правда, сир був трошки солений, зате курятина розкішна: товста й м'ясна.

— Ну, щож вовче, ситий ти? — запитала перепеличка.

— Ситий, бо ситий, — відповів вовк, — та мало мені того: посміятися я хочу. Розсміши мене!

— Щож, — сказала перепеличка, — то справа не трудна... Ходім...

II.

Привела вона його на високий старинний курган, з вершка котрого, як на долоні, було видно близький аул.

— Сиди тут й дивись, що я буду робити, — сказала вона йому і полетіла в аул³⁾.

Прилетіла вона в одно подвір'я, по середині якого Кабардинка доїла корову, і сіла їй на плече. Чоловік Кабардинки побачив перепеличку.

— От зараз убу цю пташку, — подумав він, взяв хворостину й почав підкрадатись. Підкрався і махнув хворостиною. Перепеличка в час вспіла утечи, а удар хворостинки попався жінці по плечах.

¹⁾ чурек — прісний підпалок, спечений в горячій попелі.

²⁾ паста — пшоняна каша.

³⁾ аул — оселя кіргізів та інших степових племен.

— Що ти робиш, несамовитий! — крикнула вона, і не памятаючи себе від болю, виляляла з дійниці молоко на чоловіка.

Чоловік від несподіванки й руки спустив, а молоко потекло по його лиці, бороді, грудях.

Опам'ятався він і почав сварити жінку, а та в свою чергу, накинута на нього і такий підняли крик, шум, що стрівожили сусідів, котрі поприбігали утихомирювати їх.

Все те було видно вовкови з кургану.

Зробилося йому смішно і він почав реготатися.

— Ха, ха, ха, ха! — хрюкотів він, сидячи на задних лапах, розгойдуючись з боку на бік.

— Ах, якіж ті люди нерозумні! Ха, ха, ха!

Реготався він, реготався, перехилився, перекинувся через голову, скотився в долину під курган і головою о камінь ударив, але за реготом і болю не почув.

Прилетіла до нього перепеличка.

— Ну, щож вовче, задоволений? — запитала вона.

— Ха, ха, ха! — знова зареготався вовк. — Смішно, дуже смішно, — сказав він, — але ще одного мені недостає...

— Чогож? — спитала перепеличка.

— Хочу набігатись доволі, — відповів вовк.

— Ну, щож, — відповіла перепеличка, — і то можна... Ходім...

III.

Привела перепеличка вовка майже під самий аул.

— А знаєш, про що я думаю? — запитала вона його.

— Ні, — відповів він, — відки мені це знати?

— Я думаю, продовжала вона, — ти багато сміявся і голос свій надірвав. Певно співати тепер не зможеш...

— Неправда, — відказав вовк, голос мій по давньому чистий і дзвінкий. От послухай...

Підняв він вгору голову і завив на ціле горло. Почули пси його крик, сполошилися і цілим стадом кинулись з аула.

Глянув вовк на зграю собак, і пустився на втікача.

Біг, що мав сили, і назад оглянутись боявся.

А пси почали вже його доганяти.

Один здоровенний пес наскочив був на него, замало не зловив його за спину, та вспів вовк в час викрутитися й шмигнути в кущі. Ті кущі й виратували його. Всі ходи і виходи в них були йому знані. Трохи рачки, трохи підскоком пробрався він у ліс, заліз у густі нетри і не міг ніяк видихатись. Прислухувався він. Пси далеко з задку зісталися — заледви чутне було їх гавкання.

— Ну, тут — то вони не найдуть мене, — пробурмотів вовк.

Наставав уже вечер, і в лісі робилося темно.

Пора на нічліг укладатися, — подумав вовк, і втім почув голос перепелички.

— Вовче, не бажаєш ще чого небудь? — спитала вона, сидячи за кущем калини.

Злісно заревів до неї вовк:

— О, наступить для тебе нещасний день, хитра пташко! — крикнув він. — Одного я бажаю: улітай чимскорше від мене і зі мною ніколи не здибайся: то моя шуба безпечніша буде!

— Ну нехай буде по твоєму, — сказала перепеличка улітаючи. Вовк заворкотів і почав укладатися до сну.

З рос. журналу „Мірок“ переложив: Г. С-люк.

Анатоль Котович.

Що я читав дітям?

Без праці нема колачів.

Прийшов один старець у монастир і бачить, що всі монахи працюють: хто в городі, хто на полі, а хто у саді та на пасіці.

Розгнівався старець тай каже:

— Не гаразд се ви, люди божі, робите. Монахам Богу молитися треба; про душу піклуватися належить, а не про тіло.

Почув сю балачку настоятель монастиря (ігумен) й звелів завести старця до окремої кімнати та залишити там самого — хай молиться.

Помолився старець Богу на самоті тай жде, чи не покличуть його скоро обідати. Він сильно в дорозі зголоднів тай тепер дуже їсти захотів.

Але вже й сонце на вечір спускатися стало, а за старцем не питають, наче забули про гостя. І не втерпів голодний подвижник тай удався до ігумена із запитом:

Отче святий, чи ваші монахи сьогодні обідали?

— Обідали — відповів ігумен.

— А чому-ж мене не покликали до трапези?

— Бо ти, старче, чоловік духовний і тілесного корму не потребуєш...

Засоромився старець. Поклонився ігуменови в ноги тай почав просити вибачення за свої попередні нерозумні слова.

— Правду сказав ти, старче, — перебив йому ігумен: що чоловікови належить більше про душу свою дбати чим про тіло. Та забуваєш проте, що Бог дав чоловікови не одну лише душу, а також й тіло та задля тіла звелів йому працювати.

Загадки.

Перехрестна загадка „Лет“.

(Уложив Василь Яробій).

1		2		3		4		5
	■		■		■		■	
6			■		■		7	
	■	■	8		9	■	■	
10				■		11		
	■	■	12	13			■	■
14		15	■		■		16	
	■		■		■		■	
17								

Пояснення слів:

а) поземі:

1. Т. зв. „тяжкий“ день.
6. Ростина, що росте в гарячих краях.

7. Инакше: дарунок.
8. Числівник.
10. Питаєшся мати, як ідеш з хати.
11. Розлогі поля на Україні.
12. Зубів не має, а залізо зість.
14. Чатинне дерево.
16. Рух птиць.
17. Жінка князя Ігоря Святославича.

б) прямовисні:

1. Лінія в чотирикутнику.
2. Приряд до краєння.
3. Залізний шнурок.
4. Заморожена вода.
5. Полева курка.
8. Зварене кисле молоко.
9. Уружена комаха-болончак.
13. Инакше: знамя.
15. Числівник.
16. Звір - силач.

Льоготом.

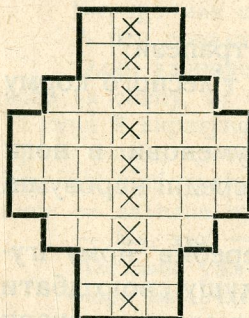
(Подав Івась Михаліха).

Цілість: се є місяць в році,
Схожий з назви до приладу,
Що як вже збіже дозріє
Тне його він дуже радо.
Скоро другий склад відстане,
А замість „є“ ще „и“ прийде:

То у дурня сміх повстане,
Бо то його радість вийде.
А як перший склад відійде,
Коб лиш се хотів зробити:
Вийде звичайна завада,
О яку мож ногу збити?

Фігуральна загадка.

(Уложив В. Тележинський).

1. Росте в городі.
2. Жіноче ім'я.
3. Домашня птиця.
4. Край в Європі.
5. Село в Косівщині.
6. Край в Америці.
7. Жидівське жіноче ім'я.
8. Ворог миший.
9. Инакше: страх.

Загадочна візитівка.

(Уложила Марійка Михаліха).

Іван Дикс

Хто є цей панок ?

Пригадка

Ще з початком липня ц. р. при експедиції сегомо числа — вислано всім тим особам, які залягали з передплатою за I піврік, а де які навіть за цілий рік 1926 (а кілька й за 1925) — **виготовлені чеки** в цілі вирівнання цієї належитості. Всім иншим вислано чеки на вирівнання передплати за II піврік — себто по **кінець грудня 1927 р.** На превеликий жаль, маленька лише частина сих осіб сповнила наше прохання, а зглядно: свою повинність супроти видавництва. Остало ще **470 осіб**, які не надіслали одержаних чеків. Так „тяжко“ було їм виняти з кишені сих кілька золотих і вислати на пошту таки зараз другого дня!

Всім тим особам, що досі не надіслали грошей, висилаємо письменноу пригадку разом з новим каталогом українських книжок і просимо дуже о надіслання належної „посліплати“ за „Світ Дитини“ безпроволочно в перших днях падолиста, бо видавництво мусить поплатити всі свої залеглі зобов'язання за рік 1927, які виносять поважні квоти.

Адміністрація.

ЛИСТИ ВІД ЧИТАЧІВ

Високоповажаний Пане Редакторе!

В день Михайла Святого —
Бажаю Вам щастя много!
В здоровлю довго прожити,
Щоб нас малих учити!

Сумна для нас вістка дуже —
Діточок, Ти, любий друже, —
Що „Молода Україна“ не виходить,
Лише сам „Світик“ приходить.

Чотири злотих від оплати
Прошу мені не звертати, —
Я жертвую тую квоту
На покриття дефіциту.

Хочу, Друже щирий наш,
Щоб за рік був лучший час,
Щоб Ти вже міг без страти
Видавництво знов розпочати.
Най Бог додасть Тобі сили,
Для нас дальше працювати,
А Читачі нехай тямлять:
Передплату посилати...

Листик цей пересилаю —
Й сердечно Вас поздоровляю,
Щирий друг „Світа Дитини“:
Генчик Думін у Літвини.

ЖЕРТВИ:

1). На пресовий фонд „Світа Дитини“:

Підкарпатський Банк в Ужгороді 10 зл., Вп. Мирослава Шлемкевичівна з Ченстохови 4 зл. Ромчик Ганаковський з Бортник 2 зл. Генчик Думін 4 зл.
Разом: 20 зл.

2). На „Рідну Школу“:

Дозя Канда і Оріся Тисович 3:50 зл.

3). Для „жертв повени“:

Дозя Канда і Оріся Тисович 3:50 зл.

ПЕРЕДПЛАЧУЙТЕ

на рік 1928

„СВІТ ДИТИНИ“

який розпочинає 9 рік свого існування і виходить у Львові раз на місяць в розмірі 32 сторін друку під редакцією МИХАЙЛА ТАРАНЬКА, народнього учителя. На зміст „СВІТА ДИТИНИ“ складаються байки, казки, легенди, сміховинки, забави, іграшки та всякі загадки.

Велике число образків визначних українських і чужих графіків прикрашує зміст кожного числа. — Редактор веде постійну переписку з малими читачами.

Всі Заряди Шкіл, Читалень і Кооператив у цілому краю повинні безумовно передплачувати сей дитячий орган, щоби в той спосіб допомогти Видавництву до побільшення об'єму і змісту сього журналика та до загального його поширення, головно серед шкільної дітвори.

Умови передплати на рік 1928.

В краю :

Квартально	3 зл.
Піврічно	6 зл.
Річно	12 зл.

Хто складає цілорічну передплату з гори, відразу при замовленню, то платить лише : **10 золотих.**

Ціна поодинокого числа 1 зл.

Для заграниці

приймається тільки цілорічна передплата, яка мусить бути вплачена з гори при замовленню.

Для Америки й Канади . . . 1½ дол.

Для Чехо-Словаччини . . . 50 кор.

З інших країв приймається передплата лише в доларовій валюті (1½ дол.).

Замовлення й передплату слати на адресу :

Адміністрація журналу : „СВІТ ДИТИНИ“

Львів, ул. Зіморовича ч. 3.

Чековеkonto П. К. О. у Варшаві, ч. 151.285.

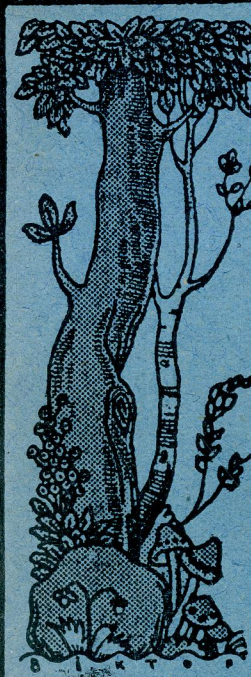
Чековеkonto П. К. О. у Празі, ч. 79.475.

СВІТ ДИТИНИ

ЧИСЛО 12.

ГРУДЕНЬ 1927.

РІК VIII.

ЗМІСТ:

1. Просьба до св. Миколая . . .	353
2. Пізнай свій рідний край . . .	354
3. Зима іде	355
4. Морозенко	356
5. Чоловік зі снігу	358
6. Перший сніг і воробець	360
7. Нічліг у лісі	361
8. Початок зими	362
9. Забава в купців	363
10. Вовк і пес	365
11. Кришечка-Орисечка	366
12. Селянин у біді	368
13. Гук-Пук	369
14. Мудрий Івась	372
15. Баязливий Костик	374
16. Молочна дорога	374
17. Розв'язки загадок з чисел 8, 9, 10 і 11	375

Ціна 1 зл.

КУПУЙТЕ

та прочитуйте всі кни-
жечки, що їх подаємо до
Вашого відома на цьому
місці.

НОВІ КНИЖКИ

ЗАКЛАДАЙТЕ

собі домашні бібліотечки
і старайтеся зібрати
в них усі твори дитячої
літератури.

Новости на Ялинку!

Видавництво „Світ Дитини“ видало в тім році 18 нових кни-
жечок (3 серії) з прегарними малюнками. Книжки призначені для
дітей від 4—10 літ. Книжки того рода — це рай і розкіш для дітей.

Серія I.

1. Весілля Глогорожечки	1'80	Зл.
2. Гиля, гуси, гуля	1'80	„
3. Тік — Так	1'80	„
4. Хто цікавий хай читає	1'80	„
5. Що ангели нам принесли	1'80	„
6. Як лузак усіх клопоче	1'80	„

Серія II.

1. Звіринець Галюсі	1'35	Зл.
2. Де глядиш так биню	1'35	„
3. Маленька господиня	1'35	„
4. Милі приятелі	1'35	„
5. Паяцик маленький	1'35	„
6. Сам я хочу прочитати	1'35	„
7. Ціп, ціп, ціп!	1'35	„
8. Читай лялю!	1'35	„

Серія III.

1. День Лялі	0'90	Зл.
2. Діточий баль	0'90	„
3. Ірка, Юрчик і лялюні	0'90	„
4. Різдво іде	0'90	„

Крім цих книжочок є ще 22 інших, також з прегарними
барвними образками.

Замовлення слати на адресу:

Видавництво „Світ Дитини“, Львів, ул. Зіморовича 3.

СВІТ ДИТИНИ

Просьба до св. Миколая.

Сніги покрили доли й гори,
Блищить інеем ліс і гай,
Іде до нас крізь ниви й бори
Святий угодник Миколай.

Що він несе в своїй торбині?
Багато гарних забавок
Несе чемненькій він дитині —
А для нечемних — жмут різок.

За ним спішається янголята,
Тримаять книги у руках,
Що де кому з нас треба дати,
Усе списали в тих книжках.

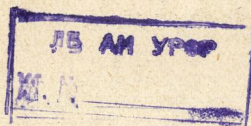
Святий та добрий Миколаю,
На Тебе ждемо вже давно,
Що даш Ти нам, про це не знаєм,
Та просимо Тебе одно:

Ти нашим родичам дай сили,
Щоб виховати нас могли,
Щоб тої втіхи ще дожили,
Щоб доросли їх діточки.

А всему нашому народові
Ти добру долю принеси,
Усяке зло й лиху пригоду
Від України відверни.

А нам в здоровлю дай зростати,
Завзяття й сили нам подай,
Щоб ми з руїн могли підняти
І звеселити рідний край.

Ю. Ш.

Пізнай свій рідний край.

Василько уродився і виховався в місті Кракові, де його батько був поштовим урядником. Отже, хоч був українцем, не знав свого рідного краю, бо Краків, то польське місто. Співав Василько українські пісні про Дніпро і Дністер, але не бачив, як ті ріки виглядають; читав і слухав батькових оповідань про Львів, прекрасний Київ, але ніколи тих міст не бачив.

Тому вже з дитинних літ мріяв заєдно про те, що як трохи підросте, мусить оглянути й переїхати всю Україну, побувати в українських містах, в українських селах, поговорити з українськими селянами і міщанами. Батько хвалив його за той намір і говорив:

— Далеко, ще до того, заки зможеш сам подорожувати на далеку Україну. Тимчасом збирай собі гроші й складай, щоби мати колись на дорогу.

І збирав Василько протягом десять літ всякі свої ощадности. Відмовляв собі усяких ласощів і розривок, а всі гроші які діставав коли від батька чи від мами, складав до своєї каси. Сотик до сотика, гріш до гроша, і за десять літ зложив собі понад сто золотих!

І коли мав уже п'ятнацять літ, порадив йому батько, вибратися літом з кількома добрими товаришами на кілька близьких прогульок. А коли Василько вертав з тих прогульок щасливий і веселий, що побачив трохи світа, тоді другого літа дозволив йому батько вибратися з товаришами до Східної Галичини і на Україну.

До Перемишля їхали поїздом, а звідси почали йти пішки, бо все хотіли побачити докладно. Перейшли багато сіл і містечок, зайшли в гори Карпати, поглянули на бистрі води Прута й Черемоша, а потім через Коломию, Станиславів і Галич пішли до Львова, давньої столиці Галичини. Зі Львова пішли на схід через Зборів і Збараж, де колись велися завзяті бої. Були також у Бережанах і оглядали гору Лисоню, на котрій билися наші стрільці з Москалями.

Перейшовши Збруч, опинилися на Великій Україні, на широких, безмежних ланах, що чим далі, тим ширші ставали.

Передусім поспішили до славного Київa, столиці України. Тут оглядали чудеса краси: золотoverхі церкви, монастир Печерської Лаври і багато історичних пам'яток.

Третого року пустилися в херсонські степи, зайшли на Дніпровий лиман і до Одеси над Чорним морем, а з Одеси до Миколаєва, звідки пішли здовж Дніпра на північ. Ішли попри острови, де колись стояла Запорозька Січ, гляділи з подивом на могутні Дніпрові пороги — і так зайшли аж до Канева, де над Дніпром, на горі, стоїть могила Тараса Шевченка. Помолившись на могилі нашого Батька-Тараса, вернули вже поїздом назад до Кракова.

Так вибирався Василько що року пізнавати свій рідний край. Гроший йому ставало, бо жив дуже скромно і мало витрачав у дорозі, а що літом утратив, це зимою знову прибирав. Впрочім батько ще й сам додавав йому дещо гроший за добре свідоцтво, яке що року приносив зі школи.

На тих прогуляках чимало навчився, пізнав свій край Україну та її жителів і запалав тимбільшою любов'ю до своєї вітчизни.

Зима іде.

Вважайте, діточки маленькі,
Вбирайте козушки тепленькі,
Бо я студена вже іду;
Одної ночі землю вкрию,
Як вітром по степах завию
І снігом поле занесу.

Та ви не плачте, не журіться,
У чобітки лише вберіться,
На зустріч виходить мені;
Я знаю всі діточі справи,
Для вас нові ігри й забави
Несуть мої зимові дні.

Вас совганка жде на ставочку
І санкування на горбочку,
Блищать до сонця сніжинки;
О, щоб у вас, мої миленькі,
Такі, як сніжинки чистенькі,
Серденька заєдно були!

Ю. І.

Морозенко.

(Казка)

В одної мачухи та була одна нерідна дочка-пасербиця, а друга рідна. Рідна, звісно, що не зробить, добре чи зле, то все її мати по головонці погладить та приговорює: Мудра ти в мене! А пасербиця — як не вгоджає, а не догодить мачусі: все не так, все не добре. А дівчина була як золото. В добрих руках вона би як квіточка пишалася, а тут слізми вмивалася...

Заздрісно стало старусі-мачусі, що пасербиця як калина, а її рідна дочка поганенька. Тому задумала пасербицю бідну з хати прогнати.

„Вези — каже до старого мужа — вези її куди хочеш, тільки, щоби мої очі її не бачили. Та вважай, не вези її до рідні, в теплу хату, а в чистеє поле на тріскучий мороз!“

Заплакав старий рідний батько, заривав, — та що було діяти зі злою мачухою. Посадив він свою донечку на сани, повіз у чисте поле, тай скинувши її там, перехрестив тай чимскорше поїхав до дому, щоби не оглядати смертельної муки рідної дитини.

Бідна дівчина тремтить від морозу тай Богу молиться.

Аж тут надходить старезний дід Морозенко, підскакує ногами, вимахує руками тай на гарненьке дівчатко поглядає — тай говорить:

„Дівчино-рибчино! Я Морозенко — червоний носенко!“

Щож, витаю вас чемно, діду Морозе! Певне Бог вас прислав по мою грішну душу...

Морозенко хотів її зловити і заморозити — та сподобалися йому її ввічливі і мудрі слова і жаль йому стало дівчини. Він кинув їй медвежу шубу! Вбралася вона в шубу, сховала ніжки і сидить. І знову приходить Морозенко, і каже хто він. А вона його знову чемно витає, ввічливо відповідає. І дав він сироті велику скриню, а в тій скрині всяка всячина: усе придане. І в третє приходить Морозенко і приносить їй одяг шовковий, сріблом-злотом шитий. Вдяглася дівчина, сидить собі на скрині, зимна не чує, жеде і пісеньку співає.

А мачуха тимчасом в дома по ній поминки справляє. Насмажила пампухів, наварила вареників.

„Їдь, старий, по дочку, будемо хоронити!“ — Старий батько поїхав, а песик під столом:

„Дзяв-дзяв! Старикову дочку в золоті, в шовках везуть, а старушину дочку женихи не беруть!“

— Мовчи, дурний, — кричить мачуха — на тобі пампуха, тай кажи: старушину дочку женихи візьмуть, а старикову дочку мертву привезуть!

Але песик зів пампуха тай знову: „Дзяв-дзяв! Старикову дочку в шовках, в золоті везуть, а старушину дочку женихи не беруть!“

Мачуха вже і вареники песикови дає, і бє, — та песик все одної співає.

Скрипнули ворота, відчинилися двері, а в хату несуть велику і важку скриню, а за скринєю йде пасербиця, здорова, гарна, весела, ціла в шовках, у золоті.

Мачуха аж ахнула з дива — а як розпитала, як і що, тоді до старого:

— Запрягай, вези й мою дочку в поле!

Повіз старенький рідну дочку мачухи в поле, тай посадив її на тім самім місци. Та як прийшов дід Мороз, вона не вміла чемно відповісти, то він заморозив її і вона вмерла.

На другий день мачуха каже: „Їдь, старий, по мою дочку! Та вважай скрині не загуби, як вертатися меш!“

Поїхав старий, а собачка під столом: „Дзяв-дзяв! Старикову дочку женихи беруть, а старушиної кісточки везуть!“

Кричить мачуха, свариться з собакою, а собака все своє.

Аж тут ворота скрип! Мачуха дивиться, а в хату її мертву дочку несуть! Заплакала, заголосила, та вже було запізно.

Чоловік зі снігу.

— Чи ти знаєш, що таке сніг? — сказав одного дня до Левця хлопчик огородника, який називався Ецьо.

Починав падати сніг і віяв сильний вітер. Платки снігу танцювали й стрибали у повітрі неначе багато білих чортків.

— Як літає сніг! — говорив Левцьо. — Але він не знав, що це такі ті всі білі платочки і Ецьо сказав йому:

— Це вода, що сніпеніла у повітрі.

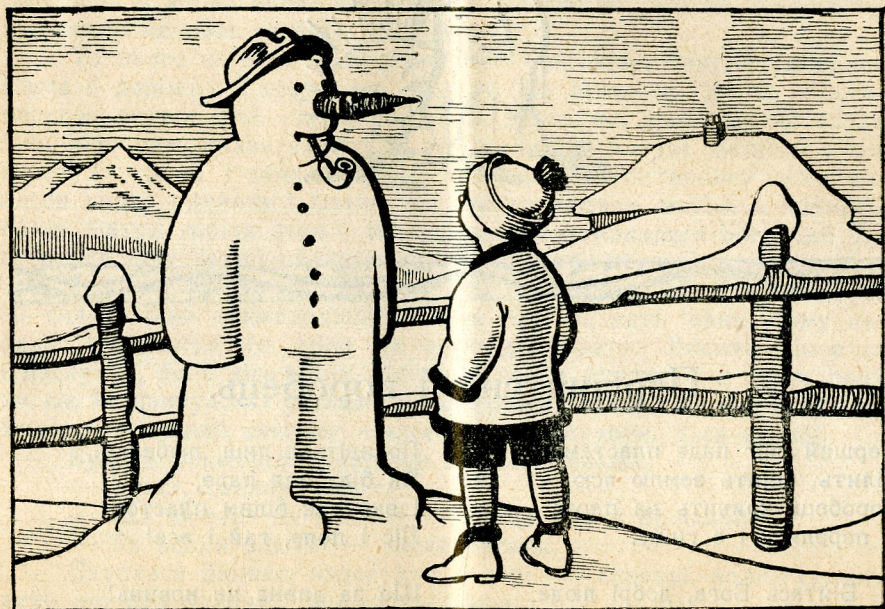
Левцьо хотів зараз узяти до руки один із тих платочків та побачив, що Ецьо мав рацію. Ледви проминула одна хвиля, а в його ручці сніг розтанув уже в воду.

Тимчасом сніг падав далі і поля поволи ставали цілком білими. Але по сніданку прояснилося і між темними хмарами було видно синє й погідне небо. Потім вітер розігнав хмари; небо стало цілком ясне і виринуло сонце. Що за втіха! Мама, тато й місс Пір вийшли з Левцьом до городу бавитися кулями зі снігу. Вони брали сніг у руки й кидали на себе. А як мусіли скакати, щоб сніг не впав на них! Левцьо сміявся, бачучи тата, маму й місс Пір обкиданих снігом. І він собі почав кидати пригорщі снігу та зараз утікати, щоб в нього не попали сніжні кулі.

Але нараз почав сильно плакати. Що таке сталося? Його рученята цілком червоні й зимні, пекли його й щипали. Родичі зараз занесли хлопчика до хати і почали натирати йому руки кусниками вовни. Помалу-помаленьки біль минувся. Тепер, щоб забавити Левця, зробила місс Пір величезного чоловіка зі снігу, майже такого великого, як тато. Мав він великий ніс, зроблений з моркви, в устах

люльку, руки в кишенях, а на голові старий татів капелюх. Левцьови подобався дуже сей чоловік, але він не хотів доторкатися його, бо боявся, щоби руки знов не почали мерзнути. Тому весь час дивився на нього і був задоволений, що стояв у горді в його товаристві.

Заки пішов спати, захотів поздоровити його з вікна. А на другий день, як тільки встав, подивився, чи він ще є. Він був справді цілий червонавий від соняшного світла,

стояв просто й поважно; в устах мав люльку, на голові капелюх.

І Левцьо привитав його, немов свого товариша, кажучи:
— Добрий день, сніговий чоловіче!

Сніговий чоловік не відповів. Але поволи-поволеньки, під впливом щораз більшого соняшного тепла, почав тратити ніс. Потім випала йому люлька, далі ставав худіший і худіший. Не подобав уже більше на чоловіка.

Сонце, що огрівало сніг, переміняло його в воду. Левцьови хотілося плакати. Але мама оповіла йому, що сонце

витагало воду в гору, і що тая вода ставала знов хмарою. Коли прийде новий мороз, хмара знов упаде на город в виді снігу і місс Пір зробить иншого чоловіка, далеко красивого, ніж сей, якого сонце розтоплювало.

Чуючи сі слова Левцьо зрадів і не плакав уже, а почав весело викрикувати.

Перший сніг і воробець.

Перший сніг паде пластами,
Білить, білить землю всю,
Воробець кричить на плоті
З переляку і з гніву:

— Бійтесь Бога, добрі люде,
Розкажіть, що це таке!
Біле щось летить із неба,
Біле, зимне і липке!

Я на світі вже бувалий,
Вжеж пів року є мені,
Та ніколи не траплялось
Дива бачити такі!

Подивіться лиш, любенькі,
Як біда оця паде,
І вкриває білим пластом
Ліс і поле, гай і все!

Що за дивна це новина!
Ще нам мало доріжні?
Ще за мало нам морозу,
Що дошкулив так мені?

Деж тепер собі я сяду?
Де знайду я зеренце?
Де знайду я кришку хліба?
Все закрило чудо це!..

Ні! Я остро протестую!
І заносу сто жалоб!
Як би я в селі був війтом,
То до цього не прийшлоб!..

Р.

Нічліг у лісі.

Кілька селянських возів вертало вечером з передсвяточного ярмарку з дальшого містечка. Якось так зложилося, що селяни мусіли побути в місті аж до темного вечера і шойно в пільмі вирушили до дому. Ніч була гарна, ясна; мороз тріскучий; сани йшли легко по втертому снігу. Думали бути за кілька годин дома. Та не так сталося, як думалося. Тільки що виїхали за місто — а було їх п'ять господарів, кождий на своїм возі — аж тут зв'язвся вихор, закрутив сніговію, ні суди Боже далі. З важкою бідою дісталися подорожні до поблизького ліса, що чорнів на ліво від гостинця. Заїхавши в ліс пільною доріжкою, подорожні рішили переждати, аж вихор на полі устане.

Та цього не мож було діждатися. Сніговиця чимраз кріпшала і вже й доріжку й гостинець замело. Не було що діяти. Рішено переночувати в лісі, за вітром, між деревами. Найстарший газда, Іван Білобрам, казав утоптати сніг на малій поляні. Заїхали туди, випрягли коний і дали їм вівса, а довкола втоптанного снігу нанесли ріща, патичча і полін тай позапалювали ватри з чотирох боків. Ватри горіли ясно і весело; селяни помолилися Богу тай погрівшись біля ватри, полягали на снях, щоб передрімати до ранку.

Перший заснув старенький Іван Білобрам, а за ним і другі. Не спав тільки наймолодший Василь Черняк, зять Івана. Йому казали сторожити та дров до огню докладати. Ходить він отак і наслухує, бо в лісах тих рік-річно вовки бувають, а цього року то ще їх прибуло. І справді. Не довго він слухав, аж чує — виють! Якийсь страшний рев, аж ляком збирає слухати. Десь в далі.

Будить він свого товариша Данила Сенюка:

— Чуєш, Даниле? Виють?

— Що виють? Де виють? — питає цей з просоння.

— Та вовки виють! — каже Василь.

Схопився Данило, надслухує й собі — і справді, зойк і сковит чути що раз близче і щораз густійше.

Збудили ще й двох останніх, слухають всі чотири.

— Ось, ось! — шепнув зненацька Данило, показуючи рукою в ліс.

— Ага, вони вже тут! — відповів шепотом Василь — і всі чотири закаменіли зі страху, глядячи на кілька вовків, що світили в пільмі очима

— Збудити би старого Білобрама!

— Я збуджу! — сказав Василь і підійшов до батькових саний.

— Тату! Вставайте, давайте раду! Вовки нас кругом обступили!

Неохота старому вставати та мусів. Встав, дивиться, а вовків тимчасом з двадцять увесь табір обступило. До огню не приступають. Поставали кругом і кланцають гострими зубами.

— Ех, як би рушниця! — каже Грицько Зависний.

— І що допомгла би тобі рушниця? — питає Іван. — Ранив би одного, а решта на нас кинулася! Докидайте дров і сидіть тихо.

Докинули дров. Огонь горить, увесь ліс освітило. Та вовки не відступаються, а ще й підходять ближче. Страх зібрав людей, а коні збилися в купку і дрожать і стрижуть вухами. Вже і їсти перестали.

А що, як дров нам не стане, а ніч довга — сказав залякано Грицько Зависний.

Ніхто нічого на це не відповів; усі поглянули на старого Івана. Він же чоловік у світі бувалий, не одну пригоду перебув, може порадить щонебудь.

А старий перехрестився тай шепнув:

— Робіть те, що я роблю!

Приступив до ватри, узяв найбільшу жевріючу головню в руки. Усі зробили те саме...

— Раз, два, три! Гурра! — крикнув старий і розмахнувшись кинув головню у стадо вовків. Кинулись і собі всі господарі на вовків з горючими полінами.

Вовки тільки завили, заскомліли тай на втікача. Аж задудніло за ними.

Лекше відітхнулося всім, що збулися смертельної небезпеки. Та спати вже не лягали. Тільки старий Білобрам заснув. А прочі якось досиділи до білого дня біля ватри, що над раном згасла.

Ранком буря втишилася. Запрягли коний і виїхали на дорогу та пустилися до села, де їх ожидала застрашена рідня, прочувачи, що мусіло щось недобре трапитися.

Доїхали щасливо і стали розповідати про свій нічліг у лісі.

— Якби не старий Іван, то хто знає, що сталосяб з нами усіма! — сказав Данило.

І правду сказав. Треба великого досвіду і притомности ума, щоби оминути таку небезпеку.

Початок зими.

Ліс уже зовсім прозорий,
Впали всі листки,
Скоро вкриють доли й гори
Білії сніги.

Пласти снігові літають,
Липнуть до вікна,
Краще в небі зорі сяють,
Мерзне вже вода.

Одяглися в кожушину
Наші діточки,
Гей, ідуть з гори в долину
Бистрі саночки!

По забаві на дитинку
Милий сон найде:
Кожде мріє про ялинку,
Боже деревце...

За К. Бальмонтом — Ю.

Як бавився наш гурток?

І. Забава в купців.

Якось зійшлися ми до нашого товариша Михайла Діденка на його іменини. Михайло показав нам усі свої забавки і свою малу бібліотечку, яку устроїв собі, згідно з бібліотекарськими приписами, що їх вичитав у книжечці п. з. „Шкільні бібліотеки“. Після підвечірку, який складався з доброї кави і хліба з маслом, або з медом, до вподоби, випадало побігти у Михайлів просторий сад, побавитися. Але день був похмурий, тай снігом курило сильно. То ми врадили бавитися в хаті.

Після „Вінця“, „Будови моста“, „Кота й мишки“ та „Сліпої баби“ знудилися нам такі старі старі забави і ми хотіли вже розходитися. Та гостинний Михайлик закликав:

— Не йдіть ще, любі товариші! Я подумав собі, що можемо завести нову забаву. Забаву в купців! Пробуємо, може нам удасться!

— Добре, добре, бавмося в купців! — закликали всі діти, а було нас щось десятеро.

— Починаймож! Я буду тримати книгарню і прилади до писання! — каже Михайло.

— А я залізний склеп з рільничими машинами! — сказав Івась.

— А я буду мати філію „Маслосоюза“, то є молочарню! — сказала Маруся, Івасева сестра.

— А я держатиму склад зі споживчими товарами — то є кооперативу! — закликав я.

— Ну, досить уже склепарів, бо не буде кому купувати! — перебив Михайло. — Отже починаймо торгувати.

„Купці“ зараз кинулися уряджувати свої склепи. Михайло став коло своєї бібліотечки, позбирав туди ще всі пера й олівці та сшитки, які були в хаті і на борзі виписав собі на картоні паперу фірму: „Книгарня і прилади до писання Михайла Діденка“. А під тим дрібнішими буквами: „Вступайте, не минайте, дешевше,

як деінде!“ — Оце називається рекляма! — сказав до-тепний Михась і всі купці пішли за його прикладом.

Івась сів собі на кріслі біля печі і приліпив на печі табличку з написом: „Рільничі машини. Коси і плуги першої якості. Іван Слижук“. А що ніяких „машин“ не мав, то вхопив у руки лопатку і гачок і тарабанячи ними, кричав: — До мене, до мене! Дешеві серпи, мотики, лопати, цвяхи, млинки, січкальні!...

Маруся сіла за столом і поставила біля себе горщик правдивого молока і грудку масла, що остало з підвечірку, а до горшка приперла картку паперу, на якій написала: „Філія Маслосоюза. Молочарня. Що дня свіже молоко, сир, масло, сметана і яйця.“

Я сів напроти Марусі і приліпив до поруча свого крісла напис на окладинці зі сшитка: „Кооператива. Мило „Мута“. Цукорки „Фортуна“. Паста „Елегант“. Паперці „Русалка“. Вступайте в члени!“ А перед собою на столі я порозкладав такі „товари“: в однім пуделочку від туток були правдиві цукорки, які я дістав того дня від татуся; в другім пуделочку правдива мука, якої я попросив з кухні; в пуделочку від сірників було одно яблуко й оріх; в сільничці сіль і перець, одно пуделко пасти, кусень мила з кухні і правдива пачечка паперців, яку я позичив собі у Михайлового батька.

Почався торг. Шум, сміх і розмови наповнили цілу кімнату. Цей хоче того, а той тамтого. Бо покупців шість а склепарів тільки чотири.

— Прошу кільо муки! — Прошу мішок цукру! — Прошу книжку „Лис Микита“. А може маєте „Світ Дитини?“ — Прошу січкарню! — Прошу літру сметани! — і т. д. без кінця!

Малий Олекса торгується зі мною за цукорки.

— Чого так дорого? Скільки заробляєте?

— Заробляю мало. Мене коштує 1 кг. 2 зл. 80 с., а беру по 3 зл. Скільки дати? Кільо?

— Ні, дайте мені за два сотики!...

Розуміється грішми ніхто не платив, тільки паперцями, на яких була виписана сума і підпис того, що платить. І „товари“ бралосся на жарт, а потім усе покладали на своє місце, бо це тільки забава.

Так бавилися ми з годину, аж поприходили по нас наші родичі, щоби забрати нас до дому. Всі здивувалися, який це рух у хаті і якого ми розгардіяшу наробили. Але не сварив ніхто. Овшім, Михайлова мати похвалила нас, що це забава дуже корисна і повчаюча.

Ідучи спати, я далі думав про ту нову забаву, а в ночі приснилося мені, що я маю справдішну торгівлю. Довкола мене великі міхи білої муки й паки цукорків, а в двері товпляться діти й дорослі з таким криком, що я аж пробудився і сам зі себе сміявся.

Вовк і пес.

Худий, марний вовчище біг попри село тай стрів ситого пса. От і питає вовк собаку:

— Скажи мені песику, звідки ви тепер поживу берете?

— Люди нам дають! — відповів пес.

— То ви певно важку службу у людей маєте?

— Ні, наша служба не важка: наше діло, ночами двір господаря стерегти!

— І тільки за це так добре вас годують? О, я зараз же пішовби на таку службу!

— Шож, іди! Господар прийме і кормити буде!

Вовк утішився і пішов з собакою найматися до людей на службу.

Та тільки в ворота входять, аж глип! — на шиї собаки чогось то шерсть стерта!

— Чого це в тебе, песику, на шиї шерсть стерта?

— Та так!

— Та якто так? — запитав ще раз вовчище.

— Та це від ланцюха. Бо я за дня на ланцюху припнятий, то від того трохи шию стерло!

— Ах, так! Ну, то будь здоров, песику! Не піду я людям служити! Хай і марний буду і голоден, але за те на волі!

І побіг вовк у чисте поле.

Кришечка-Орисечка.

(Казка-небилиця).

Знаєте, що є на світі люди гарні, добрі, та є також і погані. Такі Бога не бояться, свого брата не соромляться. От, до таких то попала й Кришечка-Орисечка.

Осталась вона сиротою маленькою по матері й по батькові; взяли її оті люди, і — правда — викормили та на світ Божий не пустили, коло роботи занудили, заморили, ні одного вільного дня їй не дали: вона і пряче і порядкує і страву готує і за все відповідає, як будень так неділя...

А було в її господарів три дочки дорослі. Найстарша — Одноочка, середуща — Двоочка, а найменша звалася дочка-Триочка. Та вони тільки й знали, що ото біля воріт сидіти та на вулицю глядіти! Кришечка-Орисечка їх обшивала, обпирала, і пряла для них і ткала, словом, усе на них працювала, та слова доброго ніколи від них не зазнала. Отсе то й найболючіше було для неї: знущатися та лаятися було кому, а привитати й добрим словом заохотити — нікому!

То вийде бувало Кришечка-Орисечка в поле, обійме свою перісту коровку, пригорнеться до її шиї й розказує, як їй важко жити — проживати:

— Коровочко-перісточко, мене бють, лають, хлібця не дають і плакати забороняють! Ох, а на завтра дали мені сім кудель напряди та в клубки навінути!

А коровиця їй відповідає:

— Дівочко-ластівочко, влізь мені в одно вушко, а вилізь другим! Все буде зроблене!..

Так і сталося! Тільки влізе Кришечка-Орисечка правим ушком корови тай вилізе лівим, — а тут усе готове: і напрядено і в клубки помотано, тай наткано!

Віднесе Кришечка Орисечка це все до мачухи, а та погляне, полає, в скриню сховає — тай Кришечці-Орисечці ще більше праці завдасть! Але дівчинка знову прийде до коровки, в одно вушко влізе а другим вилізе — і все готове! Візьме і принесе.

Дивиться на це недобра стара мачуха і дивується. Кличе раз свою дочку-Одноочку:

— Дочко моя гарнесенька, дочко моя милесенька! Догляньно мені, хто це сироті помагає: пряде і в клубки мотає!

Пішла Одноочка з сиротою в ліс, пішла в поле; та забула про матірний приказ; розляглася на сонці, стала вигріватися, а Кришечка-Орисечка все їй шепче:

— Спи, Одноочко, — спи, Одноочко!

Одноочка й справді заснула, а поки збудилася, то коровка, вже й напрядла й намотала!

Нічого мачуха не дізналася. Посилає дочку-Двоочку. Та ця таксамо на траві розляглася, на сонічку розпеклася тай дрімає. А Кришечка промовляє;

— Спи, Двоочко, спи миленька!

Коровка напряла й намотала, а Двоочка все ще спала і нічого не бачила.

Розсердилася мачуха, посилає Триочку, тай сироті ще більше роботи дає.

Триочка побігала, поскакала тай лягла в траву. А Кришечка промовляє:

— Спи, одно очко, спи, друге очко! — а про третє забула! То дочка-Триочка заснула тільки на два очка, а третим не спить, усе бачить! Бачить, як сирота в праве вушко влізла, лівим вилізла, тай усе було зроблене! Розказала про це матері, а мачуха до мужа:

— Заріж перісту корову!

— Що тобі, в голові не тее? Корову молочну різати?

— Ріж, тай тільки!

Побігла Кришечка-Орисечка до коровки тай каже:

— Перісточко, тебе різати хотять!

А коровка на це:

— А ти, дівчинко, не їдз могого мяса, кісточки позбирай, в саду посади, що дня поливай!

Зарізали коровку, мясо їдять, а Орисечка голодом примирає, кісточки збирає, в саду садить і підливає. А з кісточок на весні яблоня виросла, а яблука які — Боже! Яблочка червоні, листячко золотее а віточки срібні! Хто йде, не минає, на яблочка поглядає, дивується...

Ото їде раз вулицею гарний молодий князенко; побачив яблочка прекрасні тай питається дівчат, що в саду бавилися:

— Дівці-красавиці! Котра з вас мені одно яблочко подасть, та за мене замуж вийде!

Кинулися всі три мачушині дочки рвати яблука, та тільки котра хоче сягнути рукою, а галузка підніметься високо-високо, так що яблочка годі дістати.

Та тільки сирітка Кришечка-Орисечка приступила, по яблочко сягнула, а галузка сама схилилася і сирота прекрасне яблочко урвала і лицареви-князенкови подала.

І лицар-князенко оженився з Кришечкою-Орисечкою тай почали вони в щастю поживати, лиха не зазнавати. А може й доси ще живуть, як давно вже не померли...

Селянин у біді.

(Байка).

До селянина раз в осінню пізну пору
Закрався злодій у комору —
Тай обікрав усе, усе до чиста...
Збудився селянин: — Ой, Матінко Пречиста,
Учора був я ще богач між богачами!
А нині — хоч іди з торбами!..

Господар плаче і ридає,
Рідню й приятелів скликає:
— Ой, други мої, любі, дорогі,
Порадьте й допоможіть мені!
І кожний з них для кума і для свата
Поради мудрі став давати...

І каже кум Іван: — Ну щож, не плач,
Не слід нам було всім казати,
Що ти богач!
А брат Данило каже: — Любий брате,
Тобі би краще слід комору замикати
І ближче хати збудувати...
— Не те, не те, — говорить сват Лелеко —
Це ще ніщо, що хата задалеко...
А зле, що в тебе не було собак;
Усе злодії обкрадуть без них!
У мене пара молодих,
То радо я вже дам тобі одно,
Від злодія вже встереже воно,
Й не закрадеться він ніяк...

Оттак багато слів і рад
Посипалось мов град;
Балакав кожний, скільки міг, —
Та ділом бідному ніхто з них не поміг!..

Переклав: Ю. Ш.

Гук-Пук.

(Байка).

I.

Буде вже тому пару тисяч літ, як жив собі король, на імя Гук-Пук.

Приходить раз до нього старезний дідо тай говорить: — Побеш, королю, такого володаря, що людий, псів, коний ні заліза ніколи не бачив!

Сильно здивований Гуї-Пук просив старого сказати, що це за такий могутній володар. — Але дідусь зник, не кажучи ані слова більше.

Гук-Пук був відважний сміливець, нікого не боявся, а його всі! Богатий був без міри, а приятелів мав повно.

Каже раз король до своїх:

— Тут в цілій околиці для нас уже не стає роботи. Мусимо піти десь далеко, знайти якийсь густий праліс і там урядити лови.

Добре. Всідають на коні — в дорогу! Їдуть день, другий, третій. Приїхали нарешті в якийсь чужий край: Ані сліду людини, лише густий бір шумить, лише стежечки видоптані диким звірем.

— Отут собі заповнюємо! — рішив Гук-Пук і задержав коня.

II.

Позсідали з коний, підкріпилися, спочили.

— Ану пустити нагінку! — закликав король.

І почалися лови. Гончі пси пігнали за оленем і загналися аж в глибину пралісу — пущі. А там нечуване, невидане! Отара вовків зайшла псам дорогу, окружила їх. І кажуть вовки до псів своєю вовчою мовою:

— Далі з нами! Поведемо вас перед лице короля нашого пралісу, там перед ним оправдається, хто ви такі і чого сюди зайшли!

Їдуть, їдуть — аж прийшли в те місце, де сім дубів зрослося в один дубище, а в тому семидубищі були двері, а перед дверми медвідь стояв на сторожі. Вовки розпо-

віли медведєви, що сталося, а медвідь підійшов до дверей і тільки: стук-стук! Аж двері відчинилися а звідти вийшов величавий чоловіча — не чоловіча, цілий у золоті, а очі брилянтові.

— Що ви за одні? — питає псів.

— Ми гончі пси, пане! Гналися за звіриною, бо такий наказ від своїх панів мали!

— Чи вас ваш пан тому держить, що вмієте носом завітрити мою звірину?

— Е, ні, королю! Головна наша прикмета — це послух і вірність! Ми такі вірні своєму панови, що не один з нас і на смерть за нього пішов би!

Задумався король пралісу над цим і каже:

— Слухайте, мої піддані! Задержу тих псів, щоби переконатися, яка то їхня вірність.

Таким робом пси уникли смерті.

III.

А тимчасом король Гук-Пук, бачучи, що пси не вертаються, каже до приятелів:

— Шкода мені тих гончих песиків! Що буде, то буде, але пошукати їх треба.

Так він промовив — і вся його дружина, як сиділа на конях, так кинулася в бір-ліс шукати за псами.

Заїхали в страшну гущу і в яруги, мало голов не поломили. Потім забрили в мочарища, мало не потопилися.

Аж нагло глип! — а перед ними велика отара вовків, як оком сягнути: вовки, вовки, вовки...

Панове браття! — гукнув Гук-Пук — тут нема що надумуватися! Жваво до діла!

Кажучи це, добув меч і кинувся на вовків, а за ним рунула вся дружина!

Крий, Боже, що там коїлося! Досить сказати, що боротьба була завзята, що люди перемогли і вовки стали втікати, як заяці.

По виграній битві поїхав Гук-Пук далі зі своїми людьми. Їхали-їхали лісом, аж приїхали перед семидуб.

Як тільки доглянув їх тамки сторож — медвідь, почав на все горло ричати. Вчинився великий переполох; всякі

всякі звірята стали втікати на всі боки, а гайвороння збилося, крячучи, в гору. На той гамір вибіг із семидуба золотий король пралісу. Коли побачив, що діється, вийняв зза пазухи трубку і затрубив на всі чотири сторони світа.

Тепер стали збігатися всякі звірі й злітатися птиці; настав шум і галас — і почалася битва. Тревала довго і вже Гук-Пук почав програвати, та пригадав собі в тій хвилі своїх гончих псів — і як затрубить, а вони випали з укриття і як вірні слуги стали помагати своєму панови.

Завдяки їм Гук-Пук побідив.

IV.

Бачить король ліса, що втратив уже своє найкраще військо, піддався і питає Гук-Пука:

— Що ви за одні, що вам ані вовки, ані медведі ради не могли дати?

Засміявся Гук-Пук, тай каже:

— Чи небачиш, що ми є люди?

Як почув це золотий лісовий король, зараз закрив лице руками, гірко заплакав, а потім сказав:

— Ходи, чоловіче, прочитай собі, що написано на моїм семидубі від початку світа!

Гук-Пук підійшов до семидуба й прочитав:

„Доти буде стояти та столиця звірів, доки не прийдуть до неї люди на конях, з псами і з залізом — і розлиють кров“.

В тій хвилині семидуб почав хитатися — а нарешті рунув усім своїм тягарем на землю.

Звірі й птахи повтікали у великій тривозі. І король лісовий зник лицарям з очий, пішов з вітром і втопився у великому багні.

— Ми і багно здобудем! — сказав Гук-Пук. — Тільки завтра прийдемо з човнами, або спустимо воду і висушимо багнище!

Так то людина здобула відвічний праліс, царство звірів. — А зробила це при помочі: коний, псів і залізної зброї...

За А. Дигасінським переповів: Ю.

Мудрий Івась.

Я малий хлопчик — звуся Івась.

Мама кажуть, що я маю шість літ і тому мушу ходити до школи. Я волівби мати, або три роки, так як моя сестричка, або зовсім не мати літ, так як мій братчик, сей, що ще в колиці. — Я волівби не ходити до школи. І що мені з тих шістьох літ? Нащо вони мені здалися? Як тільки зробилося так, що я мав шість літ, зараз почали всі кричати:

— Івась йде до школи! Івась школяр!

Я тоді сказав мамі:

— Мамо, я не хочу йти до школи і не ведіть мене туди! Ви, мамо, маєте досить роботи дома, то пощо будете дурно трудитися, коли я волю більше забаву, як школу...

А мама кажуть: »Івасю! Пані учителька така добра. Побачиш, що ти будеш любити і паню і школу«.

А я сказав: »Мамо! Даю вам слово, що я не буду любити, ані пані, ані школи! Нащо вони мені здалися?

Потім я запитався: Мамо, а чи до школи не можна брати забавок?

— Ні! — кажуть.

— Ну, і за чим я там піду?« Там бавитися не можна, а я нічого иншого робити не вмію. Мама все мені роблять щось таке, чого я не люблю. Як тільки наст'є неділя, зараз нагріють великий горнець води і миють мене і миють, аж мило зайде мені в очі і пече мене, пече! А я тупкаю ногами і кричу:

— Десь що неділі матися! І хто таке видав?

А як я вже мав тих шість літ і мав йти до школи, то мама нагріли цілу ванну води і кажуть до мене:

— Лізь! Купайся!

А я кажу: »Ей, мамо, то буде зле! Виж знаєте, що вода недобра річ. У воді можна навіть втопитися. Я боюся води. Я не полізу! Я, я, я дістану катар!« А мама тоді, як не вхоплять мене, як не кинуть до ванни, а я в крик. Кричу, бю ногами, аж маму захляпав. А потім я вже не кричав, тільки пливав по ванні, буцім то я риба. Так я пливаю, пливаю, а мама кажуть:

— Та вилази з води, бо будеш мати катар!

А я кажу: »Ну, ну, я хочу мати катар, бо я мамі казав, що з води є катар, а мама мені не вірили«.

І я так довго не вилазив з води. А на другий день я мав катар, правдивий катар! Я тішився і казав:

— Бачите, мамо, я маю катар і не можу йти до школи з таким носом. Але мама обтерла мені ніс і таки завела до школи. Вже близько школи я сказав потихо до мами:

— Мамо, я вам кажу, що пані таки недобра і я не люблю її.

Тільки мама пішла до дому, зараз показалося, що пані недобра. Я добув собі булку і їм, а пані: »Сховай булку, тепер їсти не вільно!«

Я собі висадив ноги на верх лави, бо я малий хлопчик і мені так вигідно, а пані зараз: »Спусти ноги! Так сидіти в школі невільно!« Я позіхнув, але і те не було вільно. Боже, Боже! Нічого в тій школі не вільно! Пані скрізь ходить — всьо бачить, за всьо сварить.

А потім було ще гірше. Одного разу пані не дивилася на мене і я вліз під лаву, бо хотів забавитися в песика. Я гавкав собі потихеньки і трошки сіпав хлопців зубами, тільки так собі, жартом. А ті як не зачнуть сміятися! — Зараз пані побачила. Казала мені вилізти з під лавки. Ой! як вона на мене сварила! А що? А не казав я, що пані недобра? А таки правда. Я всьо добре знаю. Як я скажу, так станеться...

Щож робити? Мушу таки ходити до школи. Ходжу, тай ходжу. Мама кажуть, що я ходжу до першої кляси, а діти кажуть, що то »штуба« і ми всі »штубаки«.

Раз кажуть мама: »Івасю! Ти нічого не вчишся, ти лінивий. Вчися пильно, то на другий рік підеш до другої кляси«.

У я кажу: »Абож мені в »штубі« зле? Я не піду до ніякої другої кляси. Тут я вже всьо вмію, а в другій клясі буду мусів наново вчитися. Ні! Не хочу я до другої кляси. Я вже все буду до »штуби« ходити. — А мама вперлася: »Ні й ні! Що я кажу так, то мама ні. І так у нас все в хаті«.

Питаюся тата: — Тату, що то є сонце? — А тато каже: — Тіло небесне. — А я собі думаю: Тато певно мене так дурять. Та якеж то тіло, як воно горить і пече? Я маю також тіло, то знаю добре як воно виглядає. Питаюся бабуні: Бабуню, що то є земля? А бабуня кажуть: — То планета«. — А я кажу: — Бабуню, та якаж то планета, коли я по ній ходжу? Виж казали, що звізди то планети, а вони чейже висять у воздуху, позавішувані на ниточках і світять, так як світильця на ялинці. А наша земля не те, що зірка, бо вона стоїть твердо і не світить. Ей, бабуню, не дурить ви мене! Ви думаєте, що Івась такий дурний?

Але я вже про ніщо не буду старших питати. Я вже сам догадався і знаю. Сонце, то є така велика горюча лямпа, а небо то така умбра над цєю лямпою, а наша земля то куля від тої лямпи. Вона ціла наповнена нафтою, бо навіть мама казали, що нафту добувають із землі. Се мусить бути таки правда, бо і тато те саме говорять і бабуня. Також всі кажуть, що наша земля є кулею. Всі кажуть, що вона є в середині наповнена нафтою. Не знаю тільки де є той гніт, що тягне нафту до гори, до сонця і де є тая машинка, до підкручування та хто її підкручує?

— Коли я доросту, то зроблю собі літак — полечу не сонце і добре придивлюся. І сам буду підкручувати! В той час, як буде наука в школі, а я тільки круць! І вже сонце згасло... Пані випустить діти до дому, а я знову круць! Тай назад сонце засвітить. Ідїть, діти, бавитися! Тож то буде добре, як я виросту! Тіштесь всі діти! О! Івась не дурний! Ні!

Боязливий Костик.

Ряз Костикова мати замісила тісто на хліб і поставивши коритце на піч, щоби тісто кисло, пішла до сусідки.

Коли звечоріло, Костик прийшов до хати, кличе, нікого нема. Хотів пошукати сірнички та засвітити, — аж тут цить! щось на печі пихтить!..

— Це певно страх, домовик! — прошептав боязко Костик і давай втікати.

Та коло дверей зачіпив у пітьмі об мітлу. Вона впала на нього з лоскотом, а він у крик:

— Ратуйте, ратуйте!

Вирвався він за поріг і зачинив за собою двері, та двері схопили крайчик його одежі і він не міг рушитися з місця.

Аж тепер почав страшенно кричати:

— Ратуйте! Поможіть! Домовик мене зловив!

Надбігли сусіди, засвітили в сінях і побачили, що сталося тай почали сміятися...

— Ей, боягуз із тебе, Костику! Цеж двері тебе держали!

— Ага! А що біля дверей?

— Біля дверей мітла!

— А що на печі пихтить?

— Там тісто кисне!

Засоромився Костик і вже потім не вірив у ніякі страхи.

К. Бальмонт.

Молочна дорога.

Ніч. Зима. Там сяє молочная путь.
Схиливши голову на старечу грудь,
Спить візник струджений. Коні ледво йдуть,
Зорі між собою розговор ведуть.
Зорі золотії сяють без кінця,
Зорі прославляють Господа Творця.
»Отче Наш!« промовив сонний наш візник
І перехрестившись, знову так поник,
Тай голову сиву похилив на грудь.
І скриплять санчата. Пробігає путь.

Переклав: Ю

Розв'язки загадок з числа 8.

Шаховий коник у фігурі.

Тільки той досягає мети, хто іде;
Тільки той, хто горить, не згорає.
Стеле килим для його життя молоде,
Смерть вінок йому вічний спітає.

Олесь.

Літературна загадка в формі гребеня.

Перший зубець:	„Апостол“
Другий	„Дві долі.“
Третий	„Розладе.“
Четвертий	„Шеретюк.“
П'ятий	„Назарук“
Шестий	„Огієнко“

Верхній поземий ряд: Гетьман Дорошенко.

Загадки.

1. Відгомін (ехо). 2. Жаба.

3.

с	т	о	в	о	л	і	в
---	---	---	---	---	---	---	---

Загадка фігуральна.

Мірт. Озон. Наталя. Острів. Мармор. Амор. Хіни.

Цілість: Мономах.

Загадка складова.

1. Милостиня. 2. Арсенал. 3. Календар. 4. Самурай. 5. Индик. 6. Марселеза.
7. Орбіта. 8. Веселість. 9. Идол. 10. Часослов.

Цілість: Максимович.

Льоготом.

Балта, Алта, альт.

Загадки.

1. Сонце. 2. Жорна. 3. Дерев'яна ложка. 4. Подушка, з якої пошву понесли прати. 5. Веретено. 6. Дзвін. 7. Серп. 8. Сірник.

Загадочна візитівка: Староста.

Число 9.

Шаховий бігун.

Як стріла вже намірена в ціль,
Наострена до бою,
Чи подоба стрілі говорити:
— „Я бажаю спокою“...

Франко.

Магічні квадрати.

1. Кара. Амор. Роса. Арак.	3. Літа Ігор Торф. Арфа.
2. Крок. Рука. Окіп. Капа.	4. Кава. Азот. Воно. Атом.

Загадка складова.

1. Долуд. 2. Орінок. 3. Шанташ. 4. Корок. 5. Око. 6. Лупул. 7. Инколи.

Цілість: До школи.

Загадочна візитівка: Астроном.

Число 10.

Шаховий бігун.

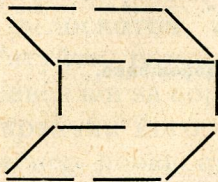
Сонце заховалось за високі гори,
Тихо все дрімає: луг, дуброва, бори;
Дзвіночок там чути...

Сидір Воробкевич.

Загадка складова.

1. Мисник. 2. Індіянин. 3. Сарацени. 4. Ярмуж. 5. Цукорок. 6. Ї — и.
Цілість: Місяць книжки.

Загадка із сірників.

Загадочна візитівка: Інспектор.

Загадки.

1. Ложка. 2. Соняшні лучі. 3. Головка маку. 4. Дзвін. 5. Мітла. 6. Дятелі (жовні). 7. Овоч вишні.

Число 11.

Перехрестна загадка „Лет.“

- Поземі слова: 1. Понеділок. 6. Риж. 7. Дар. 8. Сіно. 10. Куди. 11. Степ. 12. Ржа. 14. Тис. 16. Лет. 17. Ярославна.

- Прямовісні слова: 1. Перекутниця. 2. Ніж. 3. Дріт. 4. Лід. 5. Куропатва. 8. Сир. 9. Оса. 13. Жезл. 15. Сіно. 16. Лев.

Льоготом. Серпень; сир; пень.

Фігуральна загадка.

1. Мак. 2. Ева. 3. Гуска. 4. Австрія. 5. Уторопи. 6. Еквадор. 7. Малка. 8. Кіт. 9. Ляк. Цілість: Австралія.

Загадочна візитівка: Садівник.

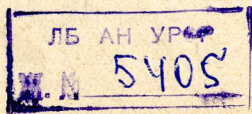
Добрі розв'язки надіслали:

Дизьо Чорнега, Левко і Оля Каблаки, Валя Тележинський, Надя Литвинюк, Ученики (ці) V. відділу в Любели, Зеня і Олесь Клоси, Марійка, Івась і Оленка Михаліхи, Нестор Ріпецький, Галя, Дарця і Ромчик Головацькі, Марта Гавришак, Іруся Левчанівська, Федь Озерів, Роман Бандурак і Галя Площанська.

Премії одержали:

Дарця Головацька в Майдані — „Збиточник Гумфрі“; Галюся Площанська в Княжолюці — „Олеся“; Надя Литвинюк в Орішківцях — „Лицар Добриня“; Федь Озерів у Володимирі — „Чумацькі діти“; Марта Гавришак у Борщовичах — „Дві казки“; Нестор Ріпецький в Сокалі — „Стрілець Тріска“; Зеня і Олесь Клоси в Мостах великих — „Япанські казки“; Дизьо Чернега в Студянці — „Воробець-Молодець“; Ученики (-ці) V. відділу в Любели — „Шкільна Кооператива“.

Премії висилаємо рівночасно поштою, звичайними посилками.

Від Видавництва.

Сим числом кінчить „Світ Дитини“ осьмий рік свого існування. Вісім літ важких трудів і змагань лежить за ним, а перед ним новий рік — девятий з ряду — рік нової й відвічної праці для загального добра української суспільності, на полі національного виховання молодого покоління.

Із великим фінансовим недобором кінчить Видавництво свій сьогорічний білянс. Незрозуміння ваги сього рода підприємства в ширших кругах нашого громадянства — не дає можности нашому видавництву стати на твердих матеріальних основах. При тисячці передплатників, з яких ледви одна третина правильно платить свої зобов'язання — годі удержати сього рода видавництво, що здане на ласку і добру волю своїх „післяплатників“, мусить поступово занепадати, бо завдяки подавляючій більшості „неплатників“ не може воно як слід розвиватися.

Це сумний об'яв у нашій суспільности, яка повинна мати багато більше зрозуміння для справи дитячого журналіста. Але годі!

Кожний, хто любить свої діти й бажає для них добра, повинен передплатувати для них

„СВІТ ДИТИНИ“

який остає на дальше місячником, як доси, у таких самім форматі та в обемі 2 аркушів (32 сторінки) друку.

Умови передплати подані на иншому місці.

Хто не задумує дальше передплатувати „Світа Дитини“ — нехай найдальше до 25 грудня с. р. відмовить письменно дальшу передплату. Хто сего не зробить, буде уважний дальше передплатником.

В минушому місяці вислано всім довжникам письменні пригадки. Досі мале тільки число осіб вирівняло свої зобов'язання.

Гроші на нову передплату просимо слати чеком або переказом як найскорше, бо Видавництво мусить платити кінцеві річні зобов'язання за друк, папір, кліші то що. Чеки залучаємо до сього числа.

В надії, що рік 1928 зросте число передплатників у значній мірі — хочемо вірити в добру волю українського громадянства, яке має доказати, що розуміє вагу своєрідного дитячого журналіста.

ЖЕРТВИ.

На пресовий фонд „Світа Дитини“.

Всеч. о. Дмитро Кубавич 5 Зл. — Вп. Іван Лилик 5 Зл. — Вп. Дмитро Великанович 5 Зл. — Вп. Павлина Була 2 Зл. — Разом: 17 Зл.

На фонд „Укр. Інвалідів“.

Збірка Вп. Павлини Булової, на яку зложили: Соляр Михайло 1 зл., Корнило Дмитро 1 зл., Даньчак Николай 1 зл., Попович Гриць 1 зл., Дичко Федір 1 зл., Більович Дмитро 98 сот., Ребінчак Федір 1 зл., Мильо Федько 1 зл., Гавряк Николай 1 зл., Калита Стефан 1 зл., Ковалів Михайло 1 зл., Антошів Федько 93 сот., Олійник Іван 1 зл., Качур Василь 1 зл., Каблеш Василь 1 зл., Білянський Гриць 1 зл., Іванців Іван 1 зл., Ференчак Мартина 1 зл., Павлина Була 4'09 зл. — Разом: 22 зл.

ПЕРЕДПЛАЧУЙТЕ

на рік 1928

„СВІТ ДИТИНИ“

який розпочинає 9 рік свого існування і виходить у Львові раз на місяць в розмірі 32 сторін друку під редакцією МИХАЙЛА ТАРАНЬКА, народного учителя. На зміст „СВІТА ДИТИНИ“ складаються: байки, казки, легенди, сміховинки, забави, іграшки та всякі загадки.

Велике число образків визначних українських і чужих графіків прикрашує зміст кожного числа. — Редактор веде постійну переписку з малими читачами.

Всі Заряди Шкіл, Читалень і Кооператив у цілому краю повинні безумовно передплачувати сей дитячий орган, щоби в той спосіб допомогти Видавництву до побільшення обему і змісту сього журналика та до загального його поширення, головнo серед шкільної дітвори.

Умови передплати на рік 1928.

В краю :

Квартально	3 зл.
Піврічно	6 зл.
Річно	12 зл.

Хто складає цілорічну передплату з гори, відразу при замовленню в речинци: по кінець січня 1928, то платить лише : 10 золотих.

Ціна поодинокого числа 1 зл.

Для заграниці

приймається тільки цілорічна передплата, яка мусить бути вплачена з гори при замовленню.

Для Америки й Канади . . . 1½ дол.

Для Чехо-Словаччини . . . 40 кор.

З інших країв приймається передплата лише в доларовій валюті (1½ дол.).

Замовлення й передплату слати на адресу:

Адміністрація журнала: „СВІТ ДИТИНИ“

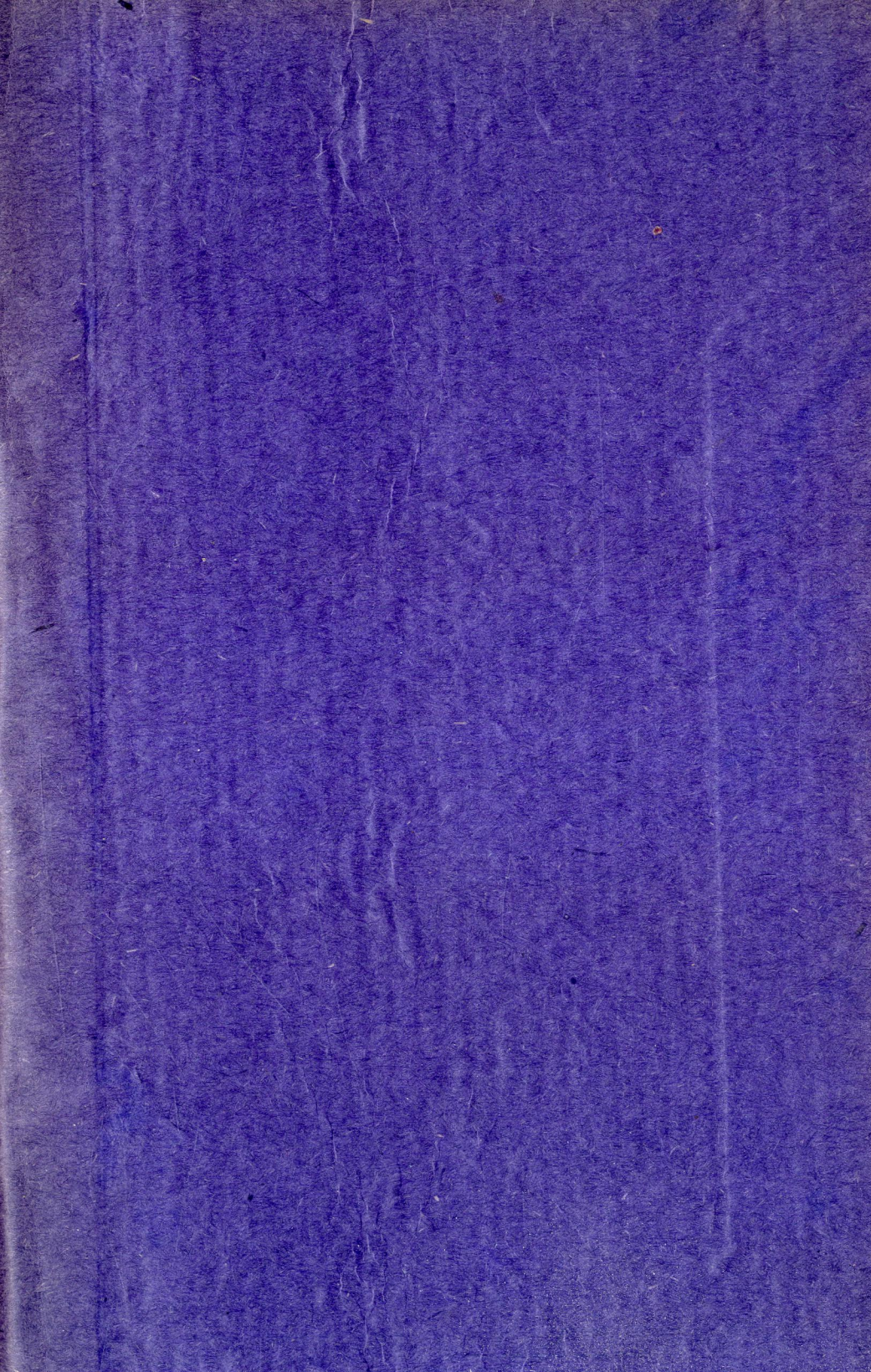
Львів, ул. Зіморовича ч. 3.

Чекове conto П. К. О. у Варшаві, ч. 151.285.

Чекове conto П. К. О. у Празі, ч. 79.475.

5.405

БІБЛІОТЕКА
НАУКОВОГО ТОВ. ІМ. ШЕВЧЕНКА.

III
П-12526
1927-1-15

0
Ди-
ти
1927.